

”How to talk the walk?”

- om diakoni som ”stemme” og ”kamp for rettferdighet”**

Problemstilling:

Hva slags refleksjoner finner man blant diakoner i menighet og blant ledere for diakonale organisasjoner/ institusjoner i forhold til diakoni som stemme og kamp for rettferdighet?

På hvilken måte kan man inspirere og utfordre hverandre på dette feltet?

Av Bente Kolbjørnsen Sletten

MGD 300 Masteroppgave i diakoni

Diakonhjemmet Høgskole

Innleveringsdato: 16.mai 2011

23 450 ord

Veileder: Kari Jordheim

Sammendrag

Denne masteroppgaven er basert på en spørreundersøkelse gjennomført blant diakoner i Tunsberg bispedømme, samt dybdeintervjuer med ledere for diakonale organisasjoner/institusjoner våren 2011. Problemstillingen for studiet var: **Hva slags refleksjoner finner man blant diakoner i menighet og blant ledere for diakonale organisasjoner/institusjoner i forhold til diakoni som stemme og kamp for rettferdighet? På hvilken måte kan man inspirere og utfordre hverandre på dette feltet?**

I ”Plan for diakoni i Den norske kirke” er kamp for rettferdighet ett av de fire arbeidsfeltene som uttrykker en retning for diakonien i årene framover. Dette innebærer at kirken og diakonale aktører er utfordret til å arbeide med rettferdighet og menneskerettigheter både globalt og lokalt. Menighetsdiakonien har vært for lite konkret og handlekraftig i møte med krenkelser av mennesker og i kampen for en mer rettferdig verden. Diakoni som stemme er lite tematisert i diakoniplanen. Det finnes flere aspekter ved dette begrepet. I diakoniplanen kalles det å være talerør på kirkens vegne for dem som kjemper for rett og rettferdighet. Her uttrykkes det at den spesialiserte diakoni kan bringe verdifulle impulser og kunnskap tilbake til lokalmenigheten. Det fokuseres på et helhetsperspektiv og det oppfordres til utstrakt samspill og samarbeid.

Et hovedfokus i studie har vært å se kamp for rettferdighet som et felles anliggende. Det diakonale oppdraget er stort og diakonien trenger å se muligheter i brobyggerprinsipp, nettverkstenkning og samhandling. Når diakonien er bevisst sin egenart kan den samhandle med alle mennesker av ”god vilje”.

Resultatene av spørreundersøkelsen kan tyde på at den nye mer offensive diakonidefinisjonen er en integrert del av diakoniforståelsen og at diakonene har et engasjement for arbeidsfeltet kamp for rettferdighet. Hvor stor plass konkrete tiltak relatert til arbeidsfeltet får i forhold til mer tradisjonell diakoni, er usikkert. Studiet gav videre refleksjoner til inspirasjon og utfordring.

Relevante søkerord:

Diakoni, kamp for rettferdighet, diakoni som stemme, samhandling.

Forord

Det å få lov å ta en mastergrad i diakoni i voksen alder, har vært et stort privilegium. 30 år etter at jeg fullførte DIATAS på Diakonhjemmet Høgskole, var jeg igjen tilbake som student. Nå hadde jeg jobbet 4-5 år som menighetsdiakon og behovet for faglig påfyll var stort. Med velvilje fra arbeidsgiver, noe studiepermisjon og god tilrettelegging har dette latt seg gjøre. Studieukene har gitt meg både faglig utbytte og et godt miljø å være menneske i.

Arbeidet med denne masteroppgaven har likevel vært en krevende prosess. Men nå som jeg er ved veis ende kjenner jeg på en stor takknemlighet til alle som har gjort en innsats for at prosjektet kom i havn. Stor takk til:

- informantene mine; Arnt Jerpstad, Guro Hellgren, Sigmund Ruud, Atle Sommerfeldt og Kjell Nordstokke som villig delte av all sin kunnskap, erfaring og visdom.
- alle diakonkollegaer i Tunsberg bispedømme som svarte på spørreskjema.
- Kari Jordheim, veileder, som har ledet meg bort fra alle fristende sideveier, bomveier og snarveier og forhåpentligvis inn på ”den rette vei”. Samtalene med Kari har vært spennende og kreative.
- Bjørg som har korrekturlest og stilt oppklarende spørsmål.
- heilagjengen av medstudenter; Oddrun, Marianne og Hanne Grethe, som har gitt så mye oppmuntring og varm støtte.
- Jostein og Line Marie, som har gitt mamma husrom og hjerterom under alle studieukene i Oslo.
- min kjære Tor, som tålmodig har laget alle middager i det siste og gitt meg tro på meg selv. Men hjertet mitt er også fylt av en stor takknemlighet til de to barna våre som ikke er blant oss lenger. Kristian - du orket ikke å leve, og jeg vil alltid bry meg om dem som får sitt menneskeverd krenket.

Birgitte -, da du var liten ville du studere menneskerettigheter når du ble stor. Du og Endre var nå klar til å reise ut i misjons- og bistandsarbeid. Flybillettene var bestilt da snøskredet tok livene deres i påsken 2010. Deres engasjement, kjærlighet og offervilje har satt dype spor. Jeg vil aldri slutt å kjempe for en mer rettferdig verden.

Mest takk til Han som er grunnlaget for at jeg skriver denne masteroppgaven. ”Han som elsket meg først!”

Ål 15. mai 2011

Bente Kolbjørnsen Sletten

Innhold

1. Innledning.....	6
1.1. ”Talk the walk”	6
1.2 Bakgrunn for oppgaven.....	7
1.3 Problemstilling	8
1.4 Begrepsavklaring og avgrensing	9
1. 4.1 Stemme.....	9
1.4.2 Kamp for rettferdighet.....	10
1. 4.3 Avgrensing	11
2. Metode.....	12
2.1 Metodevalg.....	12
2.1.1 Spørreundersøkelse	13
2.1.2 Dybdeintervju.....	15
2.1.3 Litteraturstudie	17
2.2 Metodekritikk.....	17
2.2.1 Reliabilitet	18
2.2.2 Validitet.....	19
2.2.3 Representative utvalg	20
3. Teori	21
3.1 Diakoniens grunnlag – den teologiske dimensjon.....	21
3.1.1 Skapelsesteologisk.	21
3.1.2 Kristologisk	22
3. 1.3 Ekklesiologisk	24
3.2 Kirkens oppdrag i verden.	24
3.2.1 Motstand og hengivelse.....	25
3.2.2 Politisk diakoni – profetisk diakoni – ”advocacy”	27
3.2.3 Samhandling.....	30
4. Presentasjon av funn.....	33
4.1 Hvordan jobber diakoner i Tunsberg bispedømme med arbeidsfeltet kamp for rettferdighet?	33
4.1.1 Diakoniens oppdrag og prioritering	33
4.1.2 Diakoni som kamp for rettferdighet	36

4.1.3 Diakoni som stemme	38
4.1.4 Diakoni som samhandling	41
4.2 Hvordan jobber organisasjoner/institusjoner med arbeidsfeltet kamp for rettferdighet?	43
4.2.1 Diakoniens grunnlag	43
4.2.2. Diakoni som stemme	45
4.2.3. Diakoni som kamp for rettferdighet	48
4.2.4 Diakoni som samhandling	51
5. Drøfting	55
5.1 Oppdrag	55
5.1.1 Diakoniplanens budskap	56
5. 1. 2 ”Skyldig til å tjene”	57
5.2 Utfordring	58
5.2.1 Utfordring i diakonihverdagen	58
5.2.2 Et felles anliggende	59
5.2.3. Profetisk og politisk	61
5.2.4 ”Utenfor kirkens murer”	61
5.3 Engasjement	63
5.3.1 Stemme i diakonihverdagen	63
5.3.2 Stemme innad og utad.	64
5.3.3 Stemme som verdiytring	66
5.3.4 Engasjementets kostnad	66
5.4. Inspirasjon	67
5.4.1 Samhandling med mennesker av ”god vilje”	67
5.4.2 Samhandling på flere plan	68
5.4.4 Samhandling – tankekors eller nøkkelbegrep	70
6. Konklusjon	72
Litteraturliste	75
Vedlegg	78

1. Innledning

Mahatma Gandhi har engang sagt: *The world has enough for everybody's need, but not for everybody's greed*. Så enkelt og banalt kan rettferdigheten i verden forklares. "Kamp for rettferdighet" innebærer med dette å kjempe mot skjev fordeling av ressurser, verdens fattigdom og all urett og lidelse. Men da må en samtidig kjempe for og sammen med mennesker som får sitt menneskeverd krenket. Dette temaet har opptatt meg lenge. Når kamp for rettferdighet nå har blitt et definert arbeidsfelt innenfor den nye diakoniplanen, så jeg muligheter gjennom dette masterstudiet til å fordype meg mer i tematikken. Jeg tok min diakonutdannelse på Diakonhjemmet Høgskole på slutten av 1970 tallet. Etter flere år med arbeid utenfor kirken, har jeg de siste 6-7 årene arbeidet som menighetsdiakon. Jeg opplever at utviklingen innenfor diakonien kan uttrykkes ved den kjente påstanden; "det handler ikke om veldedighet, men om rettferdighet".

1.1. "Talk the walk"

"Walk the talk" heter det på engelsk, når man skal uttrykke diakoniens ideal og kirkens troverdighet (Aadland: 2009:59). Praksis må uttrykke teorien. En tro uten gjerninger er en død tro (Jak.2.26), og derfor blir en kirke uten diakoni ikke troverdig. En ordløs handling kan tolkes svært forskjellig, på samme måte som isolerte ord kan være flertydige. Ord og handling vil enten motsi eller bekrefte hverandre. Dette vil alltid være vevd sammen. Jeg har likevel valgt å snu på ordspillet til: "talk the walk" Med dette vil jeg prøve å få fram refleksjoner om diakoni som stemme og da særlig i forhold til "kamp for rettferdighet".

Det hevdes i blant at diakoni er lettere gjort enn sagt. Diakonien har ofte virket i det stille og kanskje har man tenkt at gjerningene taler for seg selv. Mange diakoner har Frans av Assisis ord som valgspørsmål: *Evangeliet skal forkynnes og om nødvendig med ord*. Men kan dette også bli noe å gjemme seg bak?

Jeg mener at dersom utfordringen om å kjempe for rettferdighet lokalt og globalt skal blir tatt på alvor, trenger diakonien stemme. Det kan se ut som om nestekjærligheten er på vikende front i samfunnet vårt i dag. Diakonien må derfor kunne forvalte et språk som kan forstås av alle. Et språk som skaper virkelighetsforståelse og som avslører urett og lidelse og er en

stemme i det offentlige rom. Men stemmen trengs også innad i kirken for å kunne forkynne til diakoni. Er diakonal teologisk bevissthet en forutsetning for diakonal handling?

Oppgavetittelen er:

- ”How to talk the walk?”
- om diakoni som ”stemme” og ”kamp for rettferdighet”

1.2 Bakgrunn for oppgaven

I januar 2008 ble ny ”Plan for diakoni i Den norske kirke” tatt i bruk som rammeplan for norske menigheter (Kirkerådet:2008). Den nye planen skal være retningsgivende for menighetsrådene i arbeidet med å lage lokale planer for diakonien. Den første ”Plan for diakoni” kom i 1988 og ble revidert med noen mindre endringer i 1997 (Kirkerådet 1988). I løpet av disse 20 årene har forståelsen av diakoni innenfor den norske kirke endret seg i takt med utviklingsprosesser og utfordringer i samfunnet lokalt og verden globalt. Men endringene av diakoniforståelsen har også sammenheng med teologiske synsvinkler, ideologiske forhold og måten man tolker det diakonale engasjementet i samfunnet. Nye utfordringer skaper behov for en endret diakonal innsats.

I den nåværende planen defineres diakoni som: *Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet* (Kirkerådet 2008:9). Kamp for rettferdighet er altså ett av de fire arbeidsfeltene som uttrykker en retning for diakonien i årene framover. Men kirken har ofte blitt anklaget for å være lite konkret og handlekraftig i møte med krenkelser av mennesker og i kampen for en mer rettferdig verden. Diakoni som stemme er lite tematisert i diakoniplanen, og det kan virke som diakoner heller ikke prioriterer denne funksjonen i arbeidet sitt. Men diakonien trenger også stemmen. Noen ganger trengs det også å (...) *heve den; å gå på barrikadene for å si ifra om og protestere mot urett og urettferdighet* (Jordheim:2009:14).

I 2004 ble det utgitt en rapport om menighetsdiakonien i Tunsberg bispedømme. I en rangering over diakonalt engasjement, fikk tiltak relatert til internasjonal diakoni, som den gang også ble benevnt med ”en samfunnsorientert profil”, relativt lavt skår (Angell og

Kristoffersen:2004: 78). Men hvordan arter diakonihverdagen seg i dag? Har diakonene andre holdninger og prioriteringer?

Gjennom fagmøter med diakoner i Tunsberg bispedømme, har jeg opplevd at det uttrykkes mye god vilje, men òg en følelse av å ikke strekke til, ikke være kompetent til en endret rolle, usikkerhet for å heve en røst, sukk for å ikke ha tid og uvillighet til å omprioritere.

Arbeidsfeltet kan oppleves så grenseløst vidt at man blir mer handlingslammet enn handlekraftig. Men stemmer disse observasjonene? Dette har jeg gjennom spørreskjema til disse diakonene, forsøkt å besvare..

Diakoniplanen setter fokus på et helhetsperspektiv som inkluderer den spesialiserte diakonien ved diakoninstitusjoner og -organisasjoner så vel som menighetsdiakonien. Den uttrykker at det er ønskelig med et utstrakt samspill og samarbeid (Kirkerådet 2008:8). Her så jeg en samhandlingsarena som jeg ønsket å utforske mer. Gjennom dybdeintervju med ledere for diakonale organisasjoner/ institusjoner, ønsket jeg å få en større forståelse av arbeidsfeltet kamp for rettferdighet og hvordan samarbeidsrelasjoner kan utformes.

1.3 Problemstilling

I ”Plan for diakoni” opplever jeg at det stilles noen klare nye rolleforventninger til diakonene. I løpet av de siste tiårene har tolkingen av det greske ordet ”diakonia” gått fra *ydmyk tjeneste til det å bli betrodd en viktig oppgave av en viktig myndighet* (LVF 2010: 81). Jeg ønsket å sette fokus på arbeidsfeltet kamp for rettferdighet, fordi jeg hadde for lite kunnskap på dette feltet og for lite grep om samhandling. Jeg ønsket både kunnskap, utfordring og inspirasjon og dette ville jeg søke gjennom teori og i møte med informanter. Underveis ble jeg mer fokusert på diakonene og deres diakonihverdag. Jeg var også opptatt av om den nye tolkningen av ordet diakoni hadde ført til endringer i måten diakonene handlet på. Var de mer offensive i sin tjeneste i forhold til den tradisjonelle diakoniforståelsen som ydmyk tjeneste? Var diakonene opptatt av diakoni som stemme og kamp for rettferdighet?

Var det samsvar mellom det som diakonene selv oppfattet som sitt oppdrag og det ”Plan for diakoni” framsatte? Jeg opplevde at diakoner lever i spenningen mellom den tradisjonelle diakoni og nye forventninger.

Alle mine antagelser og min forforståelse i forhold til diakonihverdagen har jeg samlet i en hypotese:

- *Diakoner i menighet lever i spenningen mellom den tradisjonelle diakoniforståelsen og den nye, mer offensive diakonidefinisjonen.*

Denne hypotesen vil være en del av drøftingen.

Utgangspunktet for masteroppgaven er denne problemstillingen:

Hva slags refleksjoner finner man blant diakoner i menighet og blant ledere for diakonale organisasjoner/ institusjoner i forhold til diakoni som stemme og kamp for rettferdighet? På hvilken måte kan man inspirere og utfordre hverandre på dette feltet?

For å kunne svare på dette hovedspørsmålet ble det nødvendig å bruke flere innfallsvinkler, noe jeg har søkt å løse i denne oppgaven.

1.4 Begrepsavklaring og avgrensing

Jeg vil her definere nærmere det to begrepene diakoni som stemme og kamp for rettferdighet. Andre begreper i oppgaven er diakoni og kirke. Diakoni refererer til diakonibegrepet generelt, men når jeg skriver diakonien er det mer den diakonale virksomhet i menigheten. Kirke kan være; Den norske kirke som institusjon, den lokale menighet eller den verdensvide kirke. Sammenhengen ordet står vil ha betydning for forståelsen.

1. 4.1 Stemme

Diakoni som stemme er ikke noen ny tanke innenfor kirkas historie. Diakonien har hatt funksjon som stemme, både gjennom aktørens ord og gjennom det de gjør i praksis (Angell 2009:219). En definisjon av diakoni som stemme henter jeg fra kapittelet: ”Diakoni som røyst? Diakonien i velferdsstaten”, skrevet av Olav Helge Angell:

(...) at dei kyrkjelege aktørane handlar på vegner av dei tause, og som deltakar i det offentlege, demokratiske ordskiftet. (...) og å hjelpe dei som er tause i det offentlege rommet, til å verta talande, til å verta røyster på eigne premissar (Angell 2009:226).

Jeg vil også ta med et sitat fra rapporten ”Kirken og den økonomiske globaliseringen”:

Det vil alltid være en utfordring for kirken å la sin røst lyde i det allmenne samfunn. I de store globale spørsmålene må kirken evne å forvalte og fortolke det hellige på en slik måte at det blir troverdig (...) Kirken må snakke så folk forstår, men den må i tillegg vise at den har noe særegent å komme med som kirke.” (KISP 2007:64).

Disse utsagnene mener jeg treffer noe av kjernen i diakoni som stemme. Denne stemmen skal være annerledes enn andre røster i samfunnet. Den må ha en bibelsk forankring, og den må kunne kommunisere både inn i kirken og ut til det allmenne samfunn. Når jeg skal drøfte diakoni som stemme, er det dette jeg vil vektlegge, kommunikasjonen innad og utad. Dette kan være verditytringer gjennom både ord og handling (Angell 2009). I diakoniplanen kalles det å være talerør på kirkens vegne for dem som kjemper for rett og rettferdighet (Kirkerådet 2008:12).

1.4.2 Kamp for rettferdighet

Rettferdighetsbegrepet har et dobbelt aspekt. Det er samtidig dypt kristelig og fullt og helt allmennmenneskelig. Dette blir også benevnt som ”rettferdighetens to røtter”, som både bør skjelnes fra hverandre og holdes sammen (Johannessen 2009:121). Rettferdighet er et sentralt bibelsk tema. Både GT og NT understreker at rettferdighet er noe som berører denne verdens ordninger og ikke bare det individuelle Gudsforholdet. Bibelen taler klart mot maktovergrep og for samfunnsrettferdighet som sikrer alle mennesker verdighet (Haugen 2011:223). Kamp for rettferdighet er derfor ikke noen ny tanke i diakonien. Men som begrep kom dette inn i ”Plan for diakoni” i Den norske kirke i 2008. Her står det: *Som kirke er vi utfordret til å arbeide med rettferdighet og menneskerettigheter i et globalt så vel som lokalt perspektiv.* Og målsettingen er:

- 1. Kirke og menighet engasjerer seg i rettferdig fordeling av verdens ressurser.*
- 2. Kirke og menighet står opp for mennesker som får sitt menneskeverd krenket (Kirkerådet 2008:23).*

I dokumentet “Prophetic Diakonia: ”For the Healing of the World” står følgende sitat:

Inspirert av Jesus og profetene som konfronterte makthaverne og krevde forandring av urettferdige strukturer og urettferdig praksis, ber vi om at Gud vil utruste oss til

å bidra til å forvandle alt som fører til grådighet, vold, urett og utestengelse av mennesker (LWF, Sør-Afrika, 2002 I: LVF 2010:82).

Dette utsagnet understreker at Jesus og profetene er både autoritet og inspirasjonskilde for å gå inn i kamp for rettferdighet. Dette ser jeg som et viktig diakonalt anliggende.

1. 4.3 Avgrensning

Rettferdighet er et nøkkelord i juss, medisin, politikk, filosofi, etikk og teologi. (Johannessen 2009:121). Begrepet er så stort og komplekst og ville sprengte alle grenser for denne masteroppgaven dersom jeg skulle gå inn i rettferdighetsprinsipp-problematikken. Jeg velger derfor å ikke definere begrepet nærmere enn det som er beskrevet ovenfor. I oppgaven vil jeg konsentrere meg om refleksjoner rundt begrepene diakoni som stemme og kamp for rettferdighet, og tilnærmingsmåter til arbeidsfeltet i en diakonal kontekst.

Oppmerksomheten og konkrete handlingsalternativer i forhold til arbeid med rettferdighet i Den norske kirke, startet ikke synlig opp før ca 1990-tallet (Haugen 2004:21). All pionerdiakoni og all debatt som har foregått siden sist på 1800-tallet og særskilt den store debatten om diakoni og sosialetikk på 1970-tallet vil ikke bli omhandlet i denne oppgaven.

2. Metode

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for metodevalg og datainnsamlingsprosess. Hvordan kunne jeg best finne data for å beskrive diakoni som stemme og kamp for rettferdighet? Jeg vil presentere prosessen for spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene og hvorfor jeg valgte disse metodene. Jeg har valgt å bruke flere metoder og vil i korte trekk beskrive kvantitativ og kvalitativ metode. Til slutt gjør jeg rede for metodekritikk, med særlig vekt på dataenes reliabilitet, validitet og representativitet.

2.1 Metodevalg

Jeg ville undersøke to begreper; diakoni som stemme og kamp for rettferdighet. Dette har jeg belyst på flere måter for å få en størst mulig bredde. Jeg har brukt en kombinasjon av spørreundersøkelse, dybdeintervju og teori.

Spørreskjema med på forhånd oppgitte svaralternativ representerer *en kvantitativ tilnærming*. Kvantitet betyr mengde eller tall. Man spør om konkrete opplysninger, teller fenomener og kartlegger utbredelsen slik som i kvantitative undersøkelser. Men når man kaller det en kvantitativ tilnærming, er man opptatt av at det er menneskelige fenomener som studeres. (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:31). Jeg brukte spørreundersøkelse for å få en oversikt over hvordan diakoner forstår to begreper og hvordan de handler i forhold til problemstillingen. Disse diakonene kaller jeg respondenter og de representerer ”diakonihverdagen”.

Jeg ønsket videre å bringe nytt lys og få mer kunnskap inn i fagfeltet kamp for rettferdighet. For å få svar på problemstillingen har jeg valgt *en kvalitativ* metode. Dette innebærer å finne ut noe om kvaliteten og de spesielle egenskapene ved et fenomen, slik at vi kan forstå dette mer grundig. (ibid: 32). Jeg har derfor gjennomført 5 dybdeintervjuer med ledere for diakonale organisasjoner/ institusjoner. Disse benevner jeg med navn eller som informanter og ”ledere”.

I tillegg har jeg brukt litteratur som bakgrunnsstoff for å få dypere informasjon om tema.

2.1.1 Spørreundersøkelse

Målsettingen med spørreundersøkelsen var å samle inn erfaring, kunnskap og refleksjon fra diakonihverdagen. Det diakonale fagfeltet har fått en ny ønsket retning fra nasjonale styringsorganer og jeg hadde satt fram hypotesen:

- *Diakoner i menighet lever i spenningen mellom den tradisjonelle diakoniforståelsen og den nye, mer offensive diakonidefinisjonen.*

Noen av svarene i spørreundersøkelsen er behandlet primært som kvantitative data. De faste spørsmålene og svaralternativene innebærer en *standardisering* der jeg kan se på likheter og variasjoner i måten respondentene svarte på (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010: 259). Jeg har fått konkrete mål på hvor mange diakoner som mener hva. Men svarene er også behandlet som kvalitativ data, det vil si som tekst som bearbeides, for å få fram meningsinnholdet (ibid: 400).

Utvalg.

Jeg sendte ut et informasjonsbrev og skriftlig spørreskjema på e-post til diakoner i Tunsberg bispedømme. I dette bispedømmet er det 21 diakoner som jobber i menighet. Da jeg selv er en av disse, regner jeg 20 aktuelle diakoner. Av disse 20 menighetsdiakonene har 14 diakoner svart på spørreskjema. Dette tilsvarer 70 %. I tillegg har 3 diakoniarbeidere som er i diakonstillinger, svart. Jeg har valgt å inkludere disse i materialet og opererer med 17 respondenter, som jeg her kaller diakoner. Det er stor variasjon på hvor lenge de har vært i diakonjobb, fra 1,5 – 26 år, med et gjennomsnitt på 10,3 år.

Jeg valgte Tunsberg fordi jeg da kan se resultatene opp mot rapporten om menighetsdiakoni i Tunsberg bispedømme fra 2004 (Angell og Kristoffersen:2004). Jeg kjente også faggruppen fra egen praksis. Det ble viktig at jeg ikke bygget på antagelser, men gjennom spørreundersøkelsen fant data for å teste hypotesen. Jeg ønsket å finne ut hva diakoner vektlegger i arbeidet sitt og hvordan de forstår diakoni som stemme og kamp for rettferdighet.

Spørreskjema.

Før jeg sendte ut det endelige spørreskjemaet, hadde jeg prøvd det ut på en ”testdiakon” og gjort flere oppklarende justeringer. Spørreskjema hadde 19 spørsmål.

Spørsmål 1 og 2 var informative opplysninger. 5 av spørsmålene ga rom for å svare mer åpent. På den måten kunne jeg fange opp den enkeltes tanker rundt begreper, som for eksempel, hva forstår du med begrepet ”kamp for rettferdighet”? I informasjonsbrevet hadde jeg bedt om spontane svar og angitt at det ville ta 10-15 minutter å svare. Ca. 1 uke etter tidsfristen på 14 dager, sendte jeg takk til de 6 som da hadde svart, og en ny oppmodning og purring til de resterende. Jeg fikk bra respons på denne e-posten.

Spørreskjema ligger som: Vedlegg I.

Analysearbeid.

Jeg har systematisert svarene etter fire hovedtemaer som går igjen i flere av kapitlene i denne masteroppgaven; diakoniens oppdrag, diakoni som kamp for rettferdighet, diakoni som stemme og diakoni som samhandling. Svarene ble *kodet*, det vil at jeg har slått sammen alle tekstdeler og tallkoder som knytter seg til et tema (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010: 174). Dataene er derfor primært behandlet som kvalitative data.

Spørsmål 4, 5, 8, 9 i spørreundersøkelsen berører diakoniens oppdrag og prioritering.

Spørsmål 3 og 10 handler om arbeidsfeltet kamp for rettferdighet. Spørsmål 11-16 berører diakoni som stemme og spørsmål 6, 7 og 17-19 handler om engasjement og samarbeid.

På 8 av spørsmålene har jeg valgt å bruke et rangeringssystem fra 1-4 eller fra 1-5. Det siste av de på forhånd oppgitte svaralternativene, er nøytralt og åpent. Her står; Annet (hva, hvilke eller hvem). Jeg ba om en rangering med tallene 1-4 eller 5, der 1-tallet står for viktigst eller mest. Samtidig gjorde jeg oppmerksom på at man ikke trenger bruke alle tall dersom noe var uaktuelt. Ved bruk av skalaer og rangering blir det anbefalt å ha minst 4 verdier i tillegg til en nøytral kategori (ibid: 273).

På spørsmål 18 valgte jeg å bruke et skalaspørsmål fra 1-10, for å få fram engasjementnivået. Ytterpunktene var ”utmattet” og ”engasjert”.

Anonymitet.

Spørreskjemaene til diakonene på e-post, ble sendt via diakonirådgiver i Tunsberg bispedømme. På grunn av at diakonirådgiver satt med alle aktuelle adresser, var dette en enkel måte å gjøre det på. Men fordi all e-post fra bispekontoret til diakoner i Tunsberg går via kirkeverge, ble det samtidig noe tungvindt. Jeg ba om tilbakemelding på min private e-postadresse. Av den grunn ville ikke anonymiteten ivaretas overfor meg. Men jeg opererer

ikke med navn eller menighet i oppgaven og derfor er anonymiteten ivaretatt. Siden jeg ikke etterspurte personlige opplysninger, men den diakonale virksomheten og informerte om dette i informasjonsbrevet, mener jeg ingen er blitt personlig utlevert i dette studiet. Det har heller ikke vært nødvendig å melde dette prosjektet til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD).

2.1.2 Dybdeintervju

Jeg har gjennomført 5 kvalitative intervjuer. Et slikt intervju karakteriseres av en åpen, reflektert og utdypende samtale. Dette var *delvis strukturerte intervjuer*, der jeg har en overordnet intervjuguide som utgangspunkt (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:137). Jeg ønsket en dialog med ledere for organisasjoner/ institusjoner som jeg opplevde tenker, handler og har et engasjement for diakoni som stemme og kamp for rettferdighet. Jeg var nysgjerrig på om funnene kan ha noen overføringsverdi til menighetsdiakonien og hvordan menigheter og organisasjoner kan utfordre og inspirere hverandre.

Utvalg.

Jeg valgte å foreta *intensive utvalg*, det vil si personer som er rike på informasjon i forhold til det aktuelle tema (ibid: 398). Kriteriet for å velge ut informanter var at de hadde et lederansvar innenfor organisasjoner/ institusjoner med en klar diakonal profil. Begrunnelsen for dette intensive utvalget var at jeg ikke ønsket ”vet ikke svar”, men noen som kunne bringe inn kompetanse, refleksjon og erfaring.

Jeg sendte informasjonsbrev og henvendte meg pr. e-post til Arnt Jerpstad fra Misjonsalliansen, Guro Hellgren fra Kirkerådet, Sturla Stålsett fra Kirkens Bymisjon, Atle Sommerfeldt fra Kirkens Nødhjelp og Kjell Nordstokke fra Diakonhjemmet Høgskole. Alle svarte positivt, bortsett fra Sturla Stålsett som jeg ikke fikk kontakt med. Jeg tok derfor kontakt med Sigmund Ruud i Kirkens Bymisjon, som villig stilte til intervju. Jeg forutsetter disse organisasjonene/institusjonene og lederne kjent og presenterer dem derfor ikke nærmere.

Dybdeintervju.

Alle intervjuene ble gjennomført i informantenes kontorlokaler. Planen var å ta lydopptak av alle de 5 intervjuene, noe jeg hadde informert om på forhånd. Ved første intervju hos Arnt Jerpstad sviktet lydutstyret etter noen minutter. Her noterte jeg derfor og skrev utførlig referat umiddelbart etter. Intervjuene varte fra 45-60 minutter. I ettertid skrev jeg ut alle intervjuene. Jeg fulgte en intervjuguide med 10 spørsmål. Denne hadde informantene fått et par dager på forhånd etter forespørsel. Alle informantene var svært engasjert i problemstillingen og hadde rikelig refleksjon og kunnskapsformidling. Ved å lytte til lydopptak, lærte jeg også om egen intervjustil.

Intervjuguide ligger som: Vedlegg II.

Analysearbeid.

Etter nedskrivningen har jeg bearbeidet intervjuene og kodet meningsinnholdet. Jeg har systematisert innholdet i hovedsak etter de samme fire hovedtemaene som i spørreskjema, men med en noe annen rekkefølge. Som et overordnet tema har jeg diakoniens grunnlag. Spørsmål 1 og 2 i intervjuguiden går på hvordan organisasjonen/institusjonen definerer diakoni, og hva som er diakoniens viktigste budskap. Spørsmål 3, 6 og 7 i intervjuguiden tar opp temaet diakoni som stemme. Spørsmål 4 og 5 tar opp temaet kamp for rettferdighet. Hva betyr det for organisasjonen/institusjonen å engasjere seg i rettferdig fordeling av ressurser, og hva betyr det å stå opp for mennesker som får sitt menneskeverd krenket? Spørsmål 8, hva legges i begrepet ”profetisk diakoni”, berører også dette temaet. De to siste spørsmålene handler om samhandling. På hvilken måte kan diakonale organisasjoner/institusjoner og menighet inspirere og utfordre hverandre, og har vi mer å lære av hverandre?

Alle de 5 informantene blir i oppgaven presentert med navn. Jeg har kun valgt å presentere de funnene jeg mente hadde mest betydning for å svare på problemstillingen.

Utvelgelsesprosessen er derfor preget av min forståelse av materialet. I drøftingsdelen kan jeg likevel ha brakt inn stoff fra intervjuene som ikke er presentert i funnene. Jeg sendte derfor sammendraget av intervjuene tilbake for godkjenning, og alle informantene har gitt sitt samtykke.

2.1.3 Litteraturstudie

I tillegg til spørreundersøkelse og intervjuer har jeg valgt å støtte meg på litteratur for å få mer fakta om problemstillingen. Jeg har gjort litteratursøk ut fra to hovedtemaer; diakoniens teologiske grunnlag og diakoniens oppdrag i verden. Jeg har i hovedsak holdt meg til nyere litteratur med ett unntak av Dietrich Bonhoeffers tekster. Hans tanker har fått en renessanse i vår tid og jeg opplever hans budskap både som aktuelt og retningsgivende for min problemstilling. Noen av tekstene til Bonhoeffer er litt vanskelig tilgjengelige, og jeg har derfor hatt nytte av å lese andres tolkninger av ham, som for eksempel Trygve Wyller, Knut Grønvik, Peter Lodberg. Når det gjelder annen litteratur, har jeg fortrinnsvis forholdt meg til forfattere som har autoritet eller er forskere innen fagfeltet.

2.2 Metodekritikk

I problemstillingen etterspør jeg refleksjoner rundt to begreper og innspill for samhandling. I første omgang så jeg dybdeintervjuene som en hovedkilde. Den store mengden informasjon og refleksjon ble likevel vanskelig å håndtere. Det ble en stor utfordring å velge ut det som skulle presenteres. Jeg kunne ha valgt å studere organisasjonenes/ institusjonenes verdidokumenter og strategiplaner istedenfor å intervju ledere. Jeg hadde da ikke fått direkte svar på enkelte av spørsmålene mine og jeg hadde samtidig gått glipp av å få del i deres personlige engasjement.

Spørreskjemaene til diakonene gav ikke den samme refleksjonen, men belyste likevel hvordan begrepene får plass i diakonihverdagen. Når jeg har arbeidet med svarene fra diakonene, har jeg blitt mer og mer opptatt av informasjonen de deler. Under analysearbeidet i ettertid har jeg sett at spørsmålene kunne vært bedre strukturert, mer presise og gått mer direkte på de aktuelle hovedtemaene. Jeg kunne også fått mer informasjon med flere svaralternativer på hvert spørsmål. Men på daværende tidspunkt var oppgaveprosessen i startfasen, og jeg hadde derfor ikke forutsetning for dette. Likevel ga svarene mye informasjon.

Litteraturstudie skal gi den aktuelle kunnskap om temaet og støtte opp om drøftingen. Det var vanskelig å foreta et utvalg, og aktuelt bakgrunnsstoff kan ha blitt utelatt.

2.2.1 Reliabilitet

Hvor pålitelige er dataene mine? Hvilke data har jeg brukt, hvordan er de samlet inn og hvordan er de bearbeidet? Dette handler om *reliabilitet*. Kravet til reliabilitet er mer kritisk i kvantitative undersøkelser, der men ofte trenger å teste dataenes reliabilitet. En kvalitativ metode er gjerne verdiladet og kontekstavhengig, derfor vil forskerens egen forforståelse og erfaringsbakgrunn prege datainnsamling og tolking (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010:229).

Jeg har ved hjelp av forskjellige metoder forsøkt å få et overordnet perspektiv på hva diakoni som stemme og kamp for rettferdighet er. Jeg har også forsøkt å legge vekt på å skille tydelig mellom de innsamlede dataene og mine egne vurderinger. På den andre side er dette en slags ”forskning på hjemmebane”. Dette blir i metodelitteraturen ofte sett på som problematisk, fordi man kan være mer eller mindre ekspert på eget felt. Det kan være problematisk å opprettholde distanse og upartiskhet, og man kan ta mer for gitt enn det en forsker bør gjøre. Men forhåndskjennskap til miljøet kan også være en fordel, fordi man forstår bedre det som skjer og kan unngå misforståelser (Repstad 2007:39). Jeg har prøvd å være dette bevisst og hatt nysgjerrighet på området som utgangspunkt. Men jeg vil ikke underslå at det subjektive element har vært del av motivasjonen for denne oppgaven. Jeg kjenner fagmiljøet til diakonene i Tunsberg bispedømme og dette gjør at fagfeltet angår meg. Likevel mener jeg at jeg ikke har lagt inn personlige føringer i tolkningene.

Spørreskjema.

Når det gjelder spørreskjema, har jeg ingen testreliabilitet. Spørsmålene ble utformet etter en ”brain-storming” tidlig i oppgaveprosessen. De ble senere justert sammen med veileder, og før utsendelse utprøvd på en testdiakon. I ettertid kunne jeg ha ønsket flere åpne spørsmål, slik at jeg hadde fanget opp flere refleksjoner rundt temaene. Men da jeg stilte åpne spørsmål som: ”Samsvarer ditt syn på diakoni med ”Plan for diakoni.2008? Begrunn svaret”, så får jeg 6 av 17 blanke svar. Dette tydet på at avkryssing og rangeringsspørsmål gav best resultat. Da det en periode kom inn få svar, sendte jeg en test e-post til et par diakoner for å høre om spørreskjema, informasjonsbrev og purrebrev var kommet fram, siden dette hadde gått via diakonirådgiver og kirkeverge. Begge hadde fått posten. En hadde sendt tilbake uten at jeg hadde mottatt, en begrunnet med at tema ikke var aktuelt i hennes diakonihverdag. Senere fikk jeg høre om nok en diakon som ikke hadde kommet gjennom på e-post. Jeg fikk likevel

innlemmet disse svarene. Jeg ser i ettertid at dersom jeg hadde vært mer personlig involvert i utsendelsen, kunne de innsamlede dataene kanskje gitt større svarprosent og reliabilitet. Samtidig kunne en slik involvering gitt diakonene en sterkere opplevelse av press, siden vi er kollegaer.

Dybdeintervju.

Når det gjelder informantene i dybdeintervjuene hadde jeg valgt disse ut fra deres stilling og deres kunnskap om tema. Jeg vil hevde at det *intensive utvalget* av informanter har styrket reliabiliteten. Jeg har fått belyst hvert tema fra forskjellige ståsteder. Det at jeg hadde så godt som all informasjon på lyd og har fått godkjent sammendraget av intervjuene, gjør også dataene mer pålitelige. Jeg kunne også underveis oppklare spørsmål som ble misforstått. Et eksempel på dette var spørsmål 3 som omhandlet: å forkynne diakoni. Det jeg egentlig mente var å forkynne til diakoni, når det ikke lenger er opplagt at nestekjærlighetstanken er basis i vår tid. Med dette ønsket jeg refleksjoner rundt oppgavetittelen min; ”how to talk the walk?” Men her så jeg tydelig at det var mange grøfter å havne i.

2.2.2 Validitet

Er dataene jeg har funnet gyldige og relevante for min oppgave? Utgangspunktet var to begreper. *Begrepsvaliditet* dreier seg om relasjonen mellom det fenomenet jeg vil undersøke og de konkrete dataene (Johannesen, Tufte og Christoffersen 2010:70). For eksempel var begrepet diakoni som stemme basert på mine antagelser og forforståelse. Hvordan klare å måle dette på en relevant måte? Jeg fanget nok opp flere nyanser ved begrepene enn det jeg har klart å bearbeide. Jeg har også fått mye mer informasjon enn det som var relevant for problemstillingen min. Jeg mener likevel at validiteten ble styrket ved å benytte en rekke forskjellige datakilder, både spørreskjema til diakoner, intervjuer med ”ledere”, litteraturstudie og dokumenter.

Målet med validitet eller *bekreftbarhet* er at resultatet av undersøkelsen kan gi en forståelse av begrepene som kan støttes av annen forskning (Repstad 2007: 135). Det er nok hevet over enhver tvil at det finnes langt flere viktige innfallsvinkler for å belyse problemstillingen enn det denne oppgaven rommer.

2.2.3 Representative utvalg

Representer informantene i dybdeintervjuene det diakonale felt, og representerer mitt utvalg i spørreundersøkelsen diakoner generelt? *Et representativt utvalg* kjennetegnes ved at enheten ikke avviker fra de tilsvarende kjennetegnene i populasjonen (Johannesen, Tufte og Christoffersen 2010:404). Lederne i organisasjonene/ institusjonene sier de representerer seg selv men også sin organisasjon. De er personer som ofte uttaler seg og blir lyttet til i kirkelige og offentlige sammenhenger. Derfor vil jeg hevde at de er både toneangivende og representative. Når det gjelder diakonene i Tunsberg bispedømme, så kan det tenkes at diakoner i forskjellige bispedømmer reflekterer og handler ulikt, fordi man kan ha fokus på forskjellige ting og man vil påvirke hverandre innen et fagmiljø. Men diakongruppen i Norge er forholdsvis liten, ca 220- 250 stillinger. De 17 som har svart på spørreskjema, må derfor sies å ha en viss representativitet.

3. Teori

I dette kapitlet vil jeg se nærmere på teoretisk bakgrunnsstoff som omhandler dimensjoner av diakoni som stemme og kamp for rettferdighet. For det første den teologiske dimensjonen som er det bibelske grunnlag og diakoniens identitet. Denne diakoniens egenart kan uttrykkes med følgende sitat: *Diakonitjenesten er ikke å utføre "gode gjerninger" i sin alminnelighet, men i Jesu navn og på kirkens vegne* (KM 2004:5). Den andre dimensjonen er knyttet til kirkens og diakoniens oppdrag i verden og herunder vil jeg belyse forskjellige tilnærminger. Bonhoeffers formulering om at: *Kirken er bare kirke når den er til for andre* (Bonhoeffer 2000:17), kan oppsummere dette.

Hvordan de to dimensjonene i teorikapitlet henger sammen kan uttrykkes med at: *Dette teologiske grunnlage gir et bærekraftig fundament for de nødvendige broene vi trenger å bygge mellom et konkret handlingsnivå og de teologiske grunnlagsposisjonene* (Sommerfeldt 2008: 36). Diakonidefinisjonen i Den norske kirke som jeg allerede har nevnt i innledningen (s. 7), er grunnleggende også for dette kapitlet. Den sier: *Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.*

3.1 Diakoniens grunnlag – den teologiske dimensjon.

Diakoniens grunnlag finner vi i Bibelen. Mange vil hevde at det finnes spesielle tekster som omhandler diakoni, men en kan også velge å se på slike tekster som ”dybe rødder” som gjennomvever hele Bibelens budskap (Kjær Nielsen 1994: 185). Jeg velger å belyse diakoniens grunnlag kort, ut fra de tre termene; skapelsesteologisk, kristologisk og ekklesiologisk, slik den danske universitetslektor Helge Kjær Nielsen gjør i sin bok: ” Han elskede os først”.

3.1.1 Skapelsesteologisk.

Troen på Skaperen forklarer både det bibelske/kristne menneskesyn og Guds vesen. I 1. Mos 1. 27-28 står de grunnleggende ordene om at mennesket er skapt i Guds bilde og har dermed fått en uerstattelig verdi og verdighet. Gud gir seg til kjenne i Bibelen som en barmhjertig

Gud. Barmhjertighet er det mest framtrekkende trekk i Bibelens beskrivelser av Gud (Kjær Nielsen 1994: 185). I Salme 82 defineres hva som gjør Gud til Gud; *en som hjelper fattige og farløse til sin rett*. I 2. Mos. leser vi at Gud frigjorde folket i Egypt, ikke bare fordi han hadde gitt folket et løfte, men fordi de led og levde i undertrykkelse, fattigdom og håpløse kår. Fortellingen viser at Gud velger de undertrykte side, lytter til deres klager og rop og griper inn og utfrir (2. Mos. 3.7-8a).

Gud kan selv gripe inn og hjelpe mennesker som lider, men han vil også at barmhjertighet skal være bestemmende for menneskers liv med hverandre (ibid:186). *Kom i hu at du var trell i Egypt, og at Herren din Gud fridde deg ut derfra* (5.Mos.24.18). Fortellingen om utfrielsen understreker at det påhviler dem som har fått sin frihet, en særlig forpliktelse til å bry seg om de gruppene i samfunnet som trenger støtte, de farløse, innflytterne og enkene (5. Mos.24.17). I 1. Mos. 4. kan vi lese om det første brodermordet. Denne fortellingen viser at Gud har sett ugjerningen og at han bryr seg om den urettferdighet som har skjedd. Men når Gud spør Kain: *Hvor er din bror Abel?*, så får han til svar: *Jeg vet ikke. Skal jeg vokte min bror?* Det er tydelig at Gud mener at det skal han (1. Mos.4.9).

Når Herren gir sine bud og forskrifter står det i 3. Mos.19.18; *du skal elske din neste som deg selv*. Det må få konsekvenser at Gud skapte menneskene likeverdige. Mennesket vil alltid være i relasjon både til sin Skaper, til medmennesker og skaperverket. Menneskets verdighet er derfor forbundet med relasjon og ansvar. Det innebærer at alle mellommenneskelige forhold har med Gud å gjøre. En handling mot et menneske vil også være en handling mot dets skaper (Ordspr.14.31 og 17.5). Å tro på Gud som Skaper er å bekjenne hans fortsatte skapergjerning i verden, og at menneskene har fått mandat til å være Guds medarbeidere. Skapelsesteologien kan også belyse barmhjertighetsgjerningene i NT. *Vær barmhjertige, slik deres Far er barmhjertig* (Lukas 6.36). Når Jesus brøt lover og regler for å utøve barmhjertighet (Matt.12.7,12), henviste han til Guds barmhjertighet og menneskets verdighet.

3.1.2 Kristologisk

Troen på Jesus Kristus innebærer troen på en inkarnert Gud. En Gud som selv brøt inn i verden, tok parti for de små, helbredet, reiste opp mennesker og brakte verden frigjøring og

forsoning. Til sist overvant han døden. Gjennom Jesus blir menneskets verdi og verdighet igjen bekreftet og forsvart (LVF 2010).

Jesus fremstiller seg selv som oppfyllelsen av Guds løfte til Israel. Han sier at Guds Ånd har utrustet ham til; *å forkynne godt budskap for fattige og sette undertrykte fri*. Jesus framstilles som profet og frigjører, men også som frelser (Luk. 4.18-19). Det handler om håp, fellesskap og forvandling her i tiden, men også håp om nytt liv i et kommende Guds rike. Gud ble menneske, ikke; *for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange* (Mark 10.45). Jesu tjeneste var å gi sitt liv for menneskenes skyld, og samtidig viste han radikalt og paradoksalt at den som tjener er den største (Joh.13.12-15). Han ga disiplene sine et forbilde da han vasket føttene deres. En kristologisk begrunnelse for diakoni må se sammenhengen mellom Jesu tjeneste og den tjenesten som mennesker formaner til i NT (Kjær Nielsen 1994: 87).

I NT finnes en rekke grunnleggende tanker om hvordan det nye livet i Kristus skal leves. Jesu eksempel og Jesu frelsesgjerning er begge rammer for et liv i tjeneste. Bibelordet; *vi elsker fordi han elsket oss først* (1.Joh. 4.19), rommer dette doble aspektet; Jesus som forbilde og Jesus som kjærlighetens kilde. Mennesket kan altså ikke leve det nye livet bare ved å se på Jesus som et ideal eller forbilde. Først når mennesket har møtt Guds kjærlighet, kan det tjene sitt medmenneske (ibid).

I 1. Joh. 4.11 står det at fordi Gud har elsket oss, skylder vi å elske hverandre. Men dette kan lett misforstås, slik at tjeneste og gode gjerninger blir lovgjerninger og betaling på frelsen. Kjær Nielsen forklarer dette slik at ved nattverdbordet skifter ordet ”skyldig” betydning. Man kommer til nattverden skyldig på grunn av et liv i strid med Guds vilje. Og man går fra nattverdbordet ”skyldig” som en konsekvens av Guds tilgivelse. Denne skyldigheten er en helt annen. Som tilgitt er man skyldig til å tjene (ibid:201). Gjensvaret i møte med Jesu budskap er et viktig motiv. En fortelling som illustrerer dette er liknelsen om ”den ubarmhjertige tjeneren” i Matt.18.23-35. Ved å motta Guds grenseløse tilgivelse og sletting av gjeld blir mennesket gjort ansvarlig for sin neste. Som en oppsummering står Matt.25.40: *Det dere gjorde mot en av disse mine minste brødre, gjorde dere mot meg*. Jesus har identifisert seg så sterkt med menneskene, at det å tjene og vise omsorg for mennesker i nød samtidig er Gudstjeneste (ibid:28).

3. 1.3 Ekklesiologisk

Diakonien begrunnes også ut fra kirkeforståelsen. Troen på Den hellig Ånd innebærer at mennesket blir kalt, utrustet og myndiggjort til tjeneste. Men også fellesskapet som helhet blir utrustet til å representere Kristi kropp i verden. Dette knyttes til Åndens gaver, og i den lutherske tradisjon har alle gaver samme verdi (1. Kor.12.21). Legemetanken er et sterkt motiv for diakoni. Å tilhøre kirken gir både identitet og medansvar. Paulus begrunner kirken som Kristi legeme ut fra sin sakramentforståelse. I dåpen er menneskene innlemmet i Kristus og i nattverden er de både næret av og forenet med Kristus (Kjær Nielsen 1994:161). *For om et lem lider, lider alle de andre med* (1.Kor.12.26). Vi er kalt til å leve som en tjenende kirke, med og for hverandre. Legemetanken synliggjør både kirkens og Guds medlidelse. Men også at Guds folk på hele jorden er knyttet sammen til ett i Kristus (Kol.1.20).

Den hellig Ånd ble gitt til redde og maktesløse disipler på pinsedagen, og de ble utrustet til oppdraget om å bringe det gode budskap ut til jordens ende (Apg.1.8). Åndsutrustning gjelder alle på rangstigen. Også her framheves de nederste på den tids sosiale stige; *selv over mine treller og trellkvinner vil jeg i de dager utøse av min Ånd* (Apg.2.18). Det kan synes som om Gud særlig gir verdi til dem som i verdens øyne står lavt (1.Kor.1.28). Troen på Den hellige ånd må derfor føre til tro på myndiggjorte mennesker.

Diakonal tjeneste ansees som en dimensjon ved Ordet. *Den ledsager, utdyper og ”kroppsliggjør” den verbale forkynnelsen av evangeliet* (KM 2004: 5). Guds ord er den inkarnerte Kristus, og dette betegnes som evangeliet. Dypest sett er derfor diakoni som omsorgsgjerninger i Jesu navn, evangeliet i handling (ibid). Sagt med litt andre ord: *Diakonien har selv del i selve evangeliet og i dens formidling* (Dietrich 2009:47).

3.2 Kirkens oppdrag i verden.

Kirkens teologiske grunnlag og språk tydeliggjør en forpliktelse, et ansvar og en retning. Men utfordringene må løses samfunnsmessig og derfor politisk, lokalt, nasjonalt og globalt (Sommerfeldt 2008: 36). I dette kapittelet vil jeg se nærmere på teori som omhandler forpliktelsen og ansvaret og retningen som ligger til kirkens oppdrag i verden. Jeg vil først presenter noen av Bonhoeffers synspunkter, deretter et innblikk i begrepene politisk og profetisk diakoni og ”advocacy” og til slutt diakoni som samhandling.

3.2.1 Motstand og hengivelse

Jeg vil ta utgangspunkt i den tyske teologen Dietrich Bonhoeffer (1906-1945) sin lære om hvordan leve som kirke i denne verden.¹ Bonhoeffer argumenterer teologisk i forhold til staten. Det som gjør ham til en klassiker, er at han tolker et tema i sin samtid; *forholdet mellom troens særlige karakter på den ene side og tolkningen og erfaringen av livet i den allmenne verden på den andre siden* (Wyller I: Bonhoeffer 2000:16). Han er opptatt av at den kristne troen innebærer at Gud er nærværende i alt levende. Livet i verden må ikke være troen uvedkommende. Gjennom disse tankene formulerte han sitt berømte utsagn om at kirken bare kan være kirke når den er til for andre.

I sin samtid var den tradisjonelle lutherske teologien at Gud styrte verden gjennom toregimentslæren. Det åndelige regiment kom til uttrykk gjennom forkynnelsen av evangeliet om Kristus, og det verdslige regiment kom til uttrykk gjennom de reelle politiske ordningene. Sistnevnte var Guds indirekte måte å styre samfunnet på. Men hvem skulle bedømme den til enhver tid rådende politiske ordning? Bonhoeffer kom fram til at det var *troens nye liv* og *Kristus-åpenbaringen* som skulle bedømme dette, og hans teologiske standpunkt gav seg utslag i en skarp kritikk av både staten og den nazivennlige kirken (ibid:11). Det radikale med Bonhoeffer er at han sier noe vesentlig om forholdet mellom det spesifikke kristne og det allmenne verdslige. *Tro er bare tro på en Gud som betyr makt i det verdslige* (ibid:15). *Gud måtte bli Gud også der menneskene levde* (ibid:14). I hans samtid kunne teologer avvise den sekulære verden som uvedkommende for Gud. Bonhoeffer tenkte annerledes om sekulariseringen. Han har tre sentrale tema som viser hans forhold mellom kristen tro og moderne livstolkning. For det første ser han at mange ikke-troende mennesker faktisk utøver troens praksis i det verdslige liv. For det andre understreker han at Gud først og fremst kommer til menneskene som en lidende Gud. Det er i lidelsen Gud hjelper, og derfor er undertrykte og fattige i en særstilling for Gud. Det tredje tema er hans tanker om at kirkens Kristustro, med sitt sentrum i Jesu død og oppstandelse, vil kunne knytte seg til og inkludere den moderne livstolkning (ibid:20,22). Slik jeg leser ham, betyr dette at den kristne tro alltid kan finne sin plass i tolkningen av livet og dermed alltid kan tilpasse seg nye kontekster.

¹ Bonhoeffer var en av de første protestantiske teologer i Tyskland som tok kraftig avstand fra Hitlers førerdyrkelse og nazismen. Han ble henrettet i tysk konsentrasjonsleir 9.april 1945 fordi han hadde vært med på et attentatforsøk på Hitler 20.juli 1944.

I sitt forord til Bonhoeffers bok "Motstand og hengivelse" konkluderer Wyller: *Jeg er likevel sikker på at den tyske teologen og dagens profeter har den ting til felles at de utviklet og utvikler en troverdig åndelighet for det alminnelige livet "utenfor kirkens murer"* (ibid:21).

For å få en bedre forståelse av Bonhoeffers syn på kirkens oppdrag i verden, vil jeg ta med noen betraktninger av Peter Lodberg, dansk lektor ved Det Teologiske Fakultet i Århus. I sin artikkel "Kirke med politisk budskap?" (Lodberg 2009) er utgangspunktet hans spørsmålet om hvordan leve i denne verden? Han forstår sammenhengen mellom kristendom og politikk ut fra kjernen i evangeliets inkarnatoriske natur, og han støtter seg på Dietrich Bonhoeffers synspunkter: Bonhoeffer hevdet at statens oppgave var å sørge for lov og orden i samfunnet. Myndighetene skal gjøre det gode. Det er kirkens oppgave å bekrefte staten, men også etterspørre om den gjør godt og rett. Dersom ikke, er det kirkens oppgave å hjelpe ofrene for statens forsømmelser eller stikke kjepper i hjulene og irettesette staten ved å handle politisk i forhold til den (ibid:20). Men Bonhoeffer avviste at politiske beslutninger kunne begrunnes med at de er Guds vilje. Han uttrykte tre grunninnsikter når det gjaldt kirkens politiske budskap. For det første avviste han å gudommeliggjøre det politiske, slik det skjedde med Hitlers førerdyrkelse. For det andre må alltid hensynet til mindretallet veie tyngst, og for det tredje må kirken kjenne sin besøkelsestid og handle politisk i nødstilfelle. Bonhoeffer hevdet at verden er kvalifisert gjennom Guds egen inntredelse i den og for den, altså det er her evangeliets inkarnatoriske natur er gjemt. Kirken vil dermed være midt i verden som Guds nærvær i verden, og dette vil også være dens kraft som kirke. Kirkens budskap vil derfor være politisk, fordi den som institusjon skal tjene det offentlige liv. Samtidig har Bonhoeffer en dobbelthet i det han sier, når han hevder at kirke og politikk er uten sammenblanding og uten adskillelse. Med det får han sagt at kirkens budskap rekker utover det mennesket er bundet av i det politiske. Dette mener han frigjør kirken fra partipolitikk men også politikken fra å bli kristianisert (ibid).

En annen av Bonhoeffers bøker bærer tittelen: "Etterfølgelse". Denne tittelen sier noe om det han sto for. Det var en hengiven, radikal etterfølgelse av Kristus, og dette førte ham inn i en konsekvent kamp mot et umenneskelig regime. *Bonhoeffer levde en kristen tro som holdt ham oppreist mot overmakten* (Grønvik I: Bonhoeffer 2010:8).

Å studere og forstå Bonhoeffer er et stort prosjekt, og ovenfor har jeg bare berørt noen av hans tanker. Men i forhold til min problemstilling ser jeg verdien av hans budskap også i dag. Kanskje skal man ikke være så redd for politisk diakoni i kamp for rettferdighet?

3.2.2 Politisk diakoni – profetisk diakoni – ”advocacy”

Politisk diakoni er at kirken avdekker og endrer maktbalanse og fordeling av ressurser og at man deltar i det offentlige demokratiske ordskifte, hevder professor i diakoni og profesjonell praksis Olav Helge Angell i boka ”Diakoni – en kritisk lesebok”. Videre påpeker han at kirken på den måten har fått oppgaven som verdivokter og noe av den samfunnskritiske funksjonen som arbeiderbevegelsen tradisjonelt hadde i oppbygging av velferdsstaten (Angell 2009: 224).

Angell presenterer den nordamerikanske forskeren Ralph Kramers definisjon av funksjoner som frivillige organisasjoner kan ha i velferdsstaten:

- *pionerfunksjonen.*
- *funksjonen som velferdsforbettrar, som kritiker og vakthund vis à vis det offentlege.*
- *funksjonen som regulær tenesteytar.*
- *funksjonen som verdivaktar og interesseforsvarar (ibid:215-216).*

Angell påstår at diakonal handling har fungert som røst i hele kirkens historie gjennom alle disse funksjonene. Dette handler om kirkens rolle som ”kritisk røst”, og det skisseres to måter å gjøre det på. Den ene er den praktiske måten. Det å utføre velferdsarbeid kan ha en politisk-ideologisk funksjon i det offentlige rom når dette blir oppfattet som en verdiytring. Det andre er å delta i det offentlige ordskifte. Angell hevder at skillet mellom disse er mer i form enn i funksjon (ibid).

Professor i etikk og diakoni Kai Ingolf Johannessen reflekterer i kapittelet ”Etiske utfordringer” i boka ”Diakonen - kall og profesjon”, rundt begrepene etikk, moral og verdier. Han hevder at kirken fremdeles har påvirkningskraft i samfunnet når den målbærer bestemte normer i det offentlige ordskifte. Men, sier han: *den kan også være en betydelig moralsk faktor når den tier og unnlater å handle og lar være å ta standpunkt* (Johannessen 2011:205). Politikk handler blant annet om fordeling av goder. Derfor er det vanskelig å unngå å bevege seg inn på et politisk område når man engasjerer seg i kamp for rettferdighet. Kirken og diakonien vil måtte opptre som aktører i det offentlige rom når de engasjerer seg i spørsmål

knyttet til global rettferdighet. Det offentlige rom er samfunnsborgernes felles arena, og her møtes man som likeverdige medborgere. Det er derfor viktig at man entrer denne felles arenaen på en åpen og ikke fordekt måte, hevder Johannessen. Han trekker fram tre viktige måter å opptre på. For det første at man gjør budskapet sitt forståelig og tilpasset den offentlige arenaens spilleregler. For det andre må man forklare og rettferdiggjøre egne verdistandpunkter og handlinger på en forståelig måte. Og det tredje er at man lytter til andres rimelige argumenter og har en villighet til å revidere egne synspunkter i lys av bedre argumenter. Da får man også kvalitetssikret egne oppfatninger ved å utsette seg for motargumenter (Johannessen 2011:218).

I en politisk diakoni blir en rettighetsbasert tilnærming viktig. Denne har ”Verdenserklæringen om menneskerettighetene” som basis. Dette sier FN om menneskerettighetene:

Menneskerettigheter er universelle rettslige garantier som tilhører alle mennesker og som beskytter individer og grupper fra handlinger og unnlater som påvirker grunnleggende friheter, krav og menneskeverd. (FNs Menneskerettighetsråd I: Opheim 2010).

Etter 1948 har FN kommet med 8 menneskerettighetskonvensjoner. Disse berører både økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, samt politiske rettigheter. I tillegg finnes rettigheter for barn, funksjonshemmede, migranter og konvensjoner mot diskriminering og avskaffelse av tortur (Haugen 2008). Når menneskets verdighet krenkes, fordi det mangler grunnleggende behov, trenger man kraftfulle strategier som gjør at hjelpen ikke oppleves som veldedighet. Det hevdes at veldedighet er basert på velvilje og er ikke-forpliktende. De som får veldedighet kan ikke stille krav eller klage, og dette vil bidra til å svekke den personlige selvfølelsen. Derfor handler den rettighetsbaserte tilnærmingen om å myndiggjøre rettighetsholdere og ansvarliggjøre ansvarsbærere. Mangel på informasjon og det å ikke ha kontroll og innflytelse på eget liv, fører ofte til liv i urett og fattigdom. Ved denne tilnærming ser man ikke de fattige som mottakere men som rettighetsholdere. I stedet for at det snakkes på vegne av fattige, må man støtte folkebevegelser og fattige folks kamp for å hevde sine rettigheter. Det man frykter mest er at ”hjelp” vil skape avhengighet og umyndiggjøring og derigjennom øke fattigdom og marginalisering (Opheim 2010).

Den samme tenkningen kommer til uttrykk i ”Plan for diakoni” gjennom gjensidighetsprinsippet og menneskesyn. Det er lagt vekt på å unngå subjekt/objekt tenking. Man har ønsket å unngå ord med en ovenfra og nedad holdning, hvor den sterke er barmhjertig mot den svake. Planen preges derfor av at alle mennesker kan være både mottaker og ytere (Kirkerådet 2008).

I ”Diakoni i kontekst” finner vi et uttrykt skille mellom politisk diakoni og profetisk diakoni, og det understrekes at disse to diakoniformene må holdes fra hverandre selv om de også henger sammen. Den politiske diakoni er den dimensjonen ved arbeidet som finner sted i det offentlige rom. Diakonien har en sosiopolitisk rolle som fordrer at man er på banen når urett blir begått. Dette kan handle om alt fra å engasjere seg i spørsmål om urettferdig utenlandsgjeld, drive lobbyvirksomhet eller støtte undertrykte grupper. Men skal det kalles politisk diakoni, må det aldri fremme egen interesse, men interessene til marginaliserte mennesker (LVF 2010: 83).

Profetisk diakoni er et uttrykk som i de siste tiårene er blitt mer utbredt i det kristne Sør enn i Nord. Som en sontring fra den politiske diakoni, relaterer den profetiske diakoni til; *...diakoniens iboende vesen, og holder fast på at det profetiske oppdraget er en del av mandatet og myndigheten Gud har gitt kirken og dens diakoni* (ibid: 83). Profetisk diakoni handler om å lytte oppmerksomt til lidende og marginaliserte menneskers stemme og samtidig til Gud som også ser og hører mennesker i nød og griper inn og handler (2.Mos.3.7 ff).

I en høringsrunde før ny ”Plan for diakoni” ble vedtatt, ble arbeidsfeltet kamp for rettferdighet gjenstand for mye diskusjon. Man prøvde seg med ordet profetisk diakoni for å tilføre en dimensjon av det pågående, kjempende og profetiske. Revisjonsgruppa så det som uheldig at den hjemlige diakonien lett ble for ”snill” og mente at de med formuleringen profetisk diakoni også kunne framheve andre sider av diakonien. Men ordet ble tatt bort, fordi det virket for fremmed (Kirkerådet 2007:5). Diakoniplanen formulerer seg slik i sin innledning til arbeidsfeltet kamp for rettferdighet: *Vi kan ikke stille oss likegyldige til mennesker som kjemper for livet. I denne kampen må vi stå på rettferdighetens og solidaritetens side sammen med dem* (Kirkerådet 2008:23).

”Advocacy” er et engelsk ord som har kommet inn i vårt vokabular i de senere årene. I ”Diakoni i kontekst” forklares det som å drive offentlig påvirkningsarbeid og tale fattige og

undertryktes sak. Man opererer i en rolle som forandringsagent, der man ønsker å frambringe en dypere forståelse av de strukturer som fører til fattigdom, undertrykking og urett (LVF 2010:57). Det understrekes ofte at advocacy virksomheten er en prosess. Det begynner med informasjon og opplysning og fører til myndiggjøring og mobilisering. Dette vil igjen gi en bærekraftig forandring for marginaliserte (Pors 2010).

Jan Nilsson, dansk teologisk medarbeider i Folkekirkens Melleemkirkelige Råd, har i boka ”Mund og mæle til marginaliserede – Advocacy i kirke og mission” et kapittel der han uttrykker noen synspunkter som ikke har den samme sontring mellom politisk og profetisk diakoni og advocacy, som tidligere nevnt. *Kirkens advocacy er en integrert del av kirkens ene oppgave, å bringe evangeliet til mennesker*, hevder han (Nilsson 2010: 45). I den profetiske advocacy, er det kirkens oppgave å uttale sannheten ved å peke på problemene og ikke anviser politiske løsninger. Han understreker sterkt at kirkens advocacy må være noe annet enn bare politisk korrekte markeringer. Da kunne kirken overlate sin oppgave til andre velmenende krefter. Men det spesielle for kirkens vesen er at oppgaven med å være i tjeneste for verden, er like viktig som å forkynne evangeliet. Guds store sak er å frelse hele verden, og Nilsson legger to forutsetninger til grunn for sitt syn. For det første er Guds frelse rettet mot mennesker i deres konkrete livssituasjon og ikke bare i det hinsidige. Det andre er at handling kommuniserer like mye som ren tale. Han uttrykker også kirkens advocacy som en tredjeinstans. Både profetene og Jesus var forbilder som opptrådte som denne tredjeinstansen. De gjorde en toparts til en treparts relasjon. Siden er kirken kalt til å ha den samme rolle. Kirken skal ha en stedfortredende og forsonende virksomhet og føre den undertryktes sak som om det var sin egen. På den måten videreføres det mest sentrale i Kristi gjerning, hevder Nilsson (Nilsson 2010: 49).

I dette kapittelet har jeg ikke kunnet skille mellom diakoni som stemme og kamp for rettferdighet, slik jeg tematisk gjør i de andre kapitlene. Begge begrepene blir uttrykt gjennom politisk diakoni, profetisk diakoni og advocacy.

3.2.3 Samhandling

Diakoni skjer alltid i en samfunnsmessig kontekst fordi kirken er en del av samfunnet lokalt, nasjonalt og internasjonalt (Kirkerådet 2008:13). Selv om diakoniens kontekst er den verden vi lever i, så er konteksten også kirken. De yrkesetiske retningslinjene for diakoner uttrykker

det slik: *Diakonens tjeneste bygger på Bibelen og Den norske Kirkes bekjennelsesskrifter* (Diakonforbundet 1993, § 1). Videre står det i § 6: *Diakonen skal være orientert om samfunnets strukturer og utvikling, og søke å skape gode samarbeidsrelasjoner til ulike offentlige og private institusjoner og organisasjoner* (ibid). Diakoni er kirkens omsorgsarbeid, men kan likevel (...) *aldri være ekskluderende verken i sin teologiske selvforståelse eller i sin praktiske utfoldelse* (LVF 2010: 93). Diakonal virksomhet bør derfor ikke skje i isolasjon, men i samarbeid med andre mennesker av god vilje.

Addis-Abeba- konsultasjonen om diakoni i 2008 opprettet retningslinjer for diakonal atferd. Dette innebærer elementer for en felles forståelse av diakoni som bør være styrende for diakonal samhandling. Her sies det blant annet at diakoni i praksis er å:

- 1. innarbeide barmhjertighet, inkluderende åpenhet, gjensidighet, respekt, ansvarlighet og pålitelighet som grunnleggende verdier.*
- 2. utrykke solidaritet og gjensidig ansvar på tvers av grenser, og søke muligheter for å dele ressurser.*
- 3. søke allianser: økumenisk, med mennesker av annen tro og med andre aktører i det sivile samfunn* (ibid:93).

Diakonien oppgave vil derfor alltid være å bygge broer mellom mennesker, være *stifinner* (ibid:83) og på utkikk etter nye muligheter. Nyere forskning viser også at diakonbegrepet i tillegg til tjenestefunksjonen også innehar en mellommann- eller bindeleddfunksjon (Dietrich 2009: 46). Å være bindeledd mellom menighet og samfunn er derfor en viktig diakonal oppgave.

Samhandling som begrep har fått økt oppmerksomhet etter at ”Samhandlingsreformen Rett behandling – på rett sted- til rett tid”, kom ut (St.meld. nr 47. 2008-2009). Helse- og omsorgstjenesten har sett nødvendigheten av samhandling. Ut fra denne reformen ble rapporten ”Diakoni og samhandling. Diakonifaglige innspill til Samhandlingsreformen” skrevet. Dette er en praktisk og nyttig innfallsvinkel for kirken og relevante samarbeidspartnere i felten (Jordheim og Karlsrud Korslien 2010). Noe av målsettingen er at kirken skal bli mer tilgjengelig og nå fram med sin kompetanse og erfaring. Departementet mener at en må gjøre bruk av bredden av kompetanse, og at frivillige organisasjoner representerer en betydelig ressurs i norsk samfunnsliv. Kirken definerer seg i dag i denne kategorien. Rapporten oppfordrer til økt samhandling på en målrettet og kvalitetssikret måte, og den setter fokus på det ansvaret kirken har for dette. Den er praktisk rettet slik at relasjoner

og samhandling kan utvikles til konkrete tiltak. For ingen reformer realiseres ved at de formuleres. *Tillit og positive forventninger til samarbeid er avgjørende for å lykkes* (ibid:28). Et viktig moment for at endringsprosesser skal finne sted er at man anerkjenner hverandres kompetanse og deler kunnskap. Det er også et diakonalt anliggende at alle kan noe og at ekspertenes kunnskap ikke er enestående. Men det at man jobber sammen gjør at man kan klare krevende utfordringer (Nordstokke 2009:81).

4. Presentasjon av funn

4.1 Hvordan jobber diakoner i Tunsberg bispedømme med arbeidsfeltet kamp for rettferdighet?

Funnene som her presenteres, er kommet fram på bakgrunn av de svarene som ble gitt i spørreundersøkelsen til menighetsdiakoner i Tunsberg bispedømme våren 2011.

Jeg vil presentere dem etter de 4 hovedtemaene for masteroppgaven.

I 2004 ble det gjennomført en større spørreundersøkelse om menighetsdiakonien i Tunsberg bispedømme i samarbeid med Fagrådet for diakoni og Diakonhjemmet høyskole, avdeling for forskning og utvikling (Angell og Kristoffersen 2004). Denne undersøkelsen benevner jeg heretter som Rapport 2004. Noe av målsettingen den gang var å kartlegge og styrke det diakonale arbeidet samt øke bevisstheten om diakoni. Deres spørreskjema ble sendt til menighetsråd og stab og ikke til diakoner. Jeg kan derfor ikke sammenligne svar, men kun se på tendenser. Enkelte av spørsmålene i mitt spørreskjema berører tema som kom fram i Rapport 2004. Jeg vil ta dette med som en innledning til hvert kapittel.

Min målsetting var å undersøke diakonenes forståelse av diakoni som stemme og kamp for rettferdighet og i tillegg å kartlegge noe av diakonihverdagen nå 7 år senere. Jeg hadde som et bakteppe at tiltak relatert til arbeidsfeltet kamp for rettferdighet, som den gang ble benevnt med internasjonal diakoni og samfunnsorientert profil, hadde skåret lavt i 2004. Jeg ønsket å se om dette hadde forandret seg. Ellers går jeg ikke inn i sammenligninger med Rapport 2004 for øvrig.

Av de 17 diakonene som responderte på spørreskjema svarte 7 at deres menighet var med i spørreundersøkelsen i Rapport 2004, 2 svarte nei og 8 vet ikke.

4.1.1 Diakoniens oppdrag og prioritering

Rapport 2004 pekte på at diakonien ble tydeliggjort og systematisert gjennom det å ha diakon i menigheten. Rapporten viste også at diakoniens karakter hadde endret seg fra midten av 1990-tallet. Den var mindre trosorientert enn den tradisjonelt hadde vært, og innholdet i de

diakonale aktivitetene var i endring. Diakoniens målgrupper var utvidet fra i hovedsak å omfatte eldre og syke, til å omfatte alle mennesker uansett tro og tilhørighet (Angell og Kristoffersen 2004:71-73). Når det gjaldt diakoniens oppdrag, svarte flertallet av menighetene den gangen, at diakoni var en handling som pekte utover seg selv. *Oppdraget var "den gode gjerning" og derigjennom å hjelpe mennesker til å skape og styrke et gudsforhold.* Den diakonale formuleringen lå tydelig opp til kirkens oppdrag som misjonerende (ibid:7).

Spørsmål 8 i min spørreundersøkelse omhandler diakoniens oppdrag, og spørsmål 4,5 og 9 omhandler diakoniens prioritering.

Samsvarer ditt syn på diakoni med "Plan for diakoni" 2008?

9 diakoner svarte at deres syn samsvarte, 1 diakon svarte; delvis og 6 diakoner besvarte ikke spørsmålet. De diakonene som begrunnet svaret sier: *Glad for begrepet: Evangeliet i handling.* - *Diakoni som tenker bredt, beriker både fellesskapet og mennesker individuelt.* - *De 4 områdene i planen griper inn i hverandre og henger sammen. (Dette svarte 3).* - *Synes den ivaretar de tingene vi ikke tradisjonelt tenker på først når vi snakker om diakoni.* - *Diakoni er kirkens omsorg for alle, både de som passer inn og de som ikke gjør det.* - *Områdene er riktige for det arbeidet kirken bør gjøre.* - *Det er viktig for kirkens troverdighet og for kirkens samfunnsansvar med de to nye arbeidsfeltene.* - *"Kamp for rettferdighet" signaliserer at diakonien ikke bare er snill og mild og ydmyk, men sier fra når det trengs.* - *Fin plan men lett å føle seg liten og utilstrekkelig.* - *Godt arbeidsverktøy, men diakonen kan ikke klare alt.* - *Likte bedre den gamle definisjonen, men det positive med den nye er likeverdet og gjensidigheten.*

Det er likevel et tankekors at 6 diakoner ikke besvarte spørsmålet. Dette har ikke sammenheng med om det finnes lokale planer i menigheten eller ikke.

På spørsmål om det er lokale diakoniplaner i menighetene, svarte 7 diakoner ja og 1 svarte nei. 6 diakoner svarte at lokale planer var under arbeid. Noen diakoner kan ha ansvar for flere menigheter. 3 diakoner svarte at de har planer i noen menigheter. Dette tyder på at lokalt planarbeid er et prioritert område.

Rangering.

Når jeg har regnet ut poeng for rangering, ganger jeg tallverdien som er gitt på hvert svaralternativ med antall diakoner. Der diakonene har blankt (uaktuelt) har jeg tatt den tallverdien som sto i parentes som et siste alternativ, det vil si 4 eller 5, og ganget med antall diakoner. På denne måten får jeg målbare poengsummer. I ettertid ser jeg at det hadde vært mer naturlig å rangere motsatt. Med mitt system får jeg minst poeng på det som er mest eller viktigst. Men det viktigste her er at systemet er konsekvent og målbart.

Ett unntak er spørsmål 18. På en skala fra 1-10 skulle diakonene her sette høyest tall mot ordet ”engasjert” og lavest mot ”utmattet”.

Hvilke arbeidsfelt bruker du som diakon mest tid på?

Valg	1	2	3	4	5	Poeng
A – Omsorgs- og nestekjærlighetsrelatert arbeid	10	6	1			25
B – Fellesskapsbyggende arbeid	8	7	2			28
C – Miljøspørsmål og vern om skaperverket			3	10	4	69
D – Kamp for rettferdighet		3	9	4	1	54

Omsorgs- og nestekjærlighetsrelatert arbeid er det feltet som det brukes mest tid på i diakonihverdagen. 10 diakoner har rangert dette på første plass og 6 på andre plass. Fellesskapsbyggende arbeid får omtrent like mye tid. 8 diakoner gir dette sin første prioritet. På 3.plass kommer kamp for rettferdighet. Sist følger miljøspørsmål og vern om skaperverket. 13 diakoner bruker minst tid på dette. 5-tallet representerer her blankt/ uaktuelt. Når det gjelder siste alternativ, hva annet?, er svarene: *Administrasjon, fagutvikling, undervisning, lokalsamfunnsarbeid.*

Planen er innholdsrik, med diakoni på mange felt og gjennomsyret av nestekjærlighet.
(diakon).

Hvilke arbeidsfelt er det viktigste for deg?

Valg	1	2	3	4	5	Poeng
A – Omsorgs- og nestekjærlighetsrelatert arbeid	13	1	2	1		25
B – Fellesskapsbyggende arbeid	4	10	3			33
C – Miljøspørsmål og vern om skaperverket			4	11	2	66
D – Kamp for rettferdighet		5	9	2	1	50

Tendensen for hva som er viktigst arbeidsfelt for diakonene er her den samme som hvilke arbeidsfelt de bruker mest tid på. Hos 7 diakoner samsvarte prioriteringen helt. 6 diakoner ønsket å prioritere opp kamp for rettferdighet.

4.1.2 Diakoni som kamp for rettferdighet

I Rapport 2004 ble det satt søkelys på menighetenes diakonale profil. Det ble identifisert fire profiler ved hjelp av statistisk analyse av svarmønstrene. Disse profilene var; *den kirkeorienterte diakoni, den omsorgsorienterte diakoni, den krise- nødsorienterte diakoni og den samfunnsorienterte diakoni* (Angell og Kristoffersen 2004:32). Ved sistnevnte profil så man viktigheten av engasjement i samfunnsspørsmål, u-hjelp og miljøspørsmål samt det å drive politisk påvirkning. Ingen av menighetene i 2004 hadde en ”ren” samfunnsorientert profil (ibid:2004:65). Fra kirkemøtet den gang var internasjonal diakoni fremmet som viktig tema for diakonien. Likevel fikk det relativt lavt skår på menighetenes vurderinger av hva som var viktig (ibid: 78). En omsorgsorientert profil der de viktigste områdene var omsorg for syke, sjelesorg og å møte menneskers åndelige behov, fikk høyest skår i 2004.

I min spørreundersøkelse ga spørsmål 3 og 10 et svar på hvordan menighetene forholder seg til det arbeidsfeltet som i dag blir kalt kamp for rettferdighet.

Alle 17 diakonene besvarte spørsmålet Hva forstår du med begrepet kamp for rettferdighet? Dette var et åpent spørsmål. *Dette er det feltet i diakoniplanen som tydeligst er politisk ladet og det gjør kanskje at mange diakoner/menigheter kvier seg for å ta tak i disse spørsmålene.* (diakon)

Ingen svarte direkte med den målsettingen for arbeidsfeltet som står i ”Plan for diakoni”. (gjengitt s.10) Men flere berørte disse temaene. 2 diakoner pekte spesielt på kirkens *forpliktelse* til å kjempe for menneskeverdet, og til å gjøre verden til et mer rettferdig sted. Likeverd, like rettigheter og lik fordeling av godene var sentrale begreper som gikk igjen i de fleste av svarene. Andre nevnte: - *Tale på vegne av dem som ikke har stemmerett/talerett.* - *Bekjempe fattigdomsproblematikk.* - *Kjempe for de svake i samfunnet.* - *Alle skal ha tilgang på mat, rent vann, trygge boforhold, helsehjelp, utdanningsmuligheter og arbeidsmuligheter.* - *Alle skal ha like muligheter til å bruke sine evner og gaver.* - *Kjempe for miljøet.* - *Rett til religionsutøvelse.* - *Rett til ytringsfrihet.* - *Kjempe for global rettferdighet.* - *Kjempe mot krig.*

Det pekes på at begrepet er både lokalt og internasjonalt, og dette gjenspeiler seg også i svarene. Det nevnes vel så mange tiltak rettet mot et lokalt engasjement som et globalt: *Kjempe for den lokale ungdomsklubben.* - *Kjempe for å bedre rettigheter for papirløse.* - *for barn og unge med spesielle behov,* - *for kvinner og barn som blir mishandlet, skilsmissebarn,* - *den ”tapende part” i familieoppløsning,* - *syke,* - *rusmisbrukere,* - *mennesker i NAV systemet,* - *eldre og ensomme som ikke har plass i samfunnet,* - *fremmedkulturelle.* - *Støtte fair trade ordninger.* - *Skrive kronikker.* - *Bevisstgjøre menighet og lokalsamfunn.*

Det ble spurt etter forståelsen av begrepet og forståelsen synes å være mangfoldig. På en annen side er forståelse noe annet enn tiltak. *I vår menighet er det ikke så mye arbeid på dette området.* (diakon)

Tiltak under kamp for rettferdighet.

Senere spurte jeg om de konkrete tiltakene som diakonene har satt opp under kamp for rettferdighet i sine lokale planer. Her var svarene for handlingsalternativ mer spisset.

11 diakoner nevnte *Kirkens Nødhjelps fasteaksjon*, 4 menigheter støttet *misjonsprosjekter* og ellers ble nevnt; *TV-aksjonen*, - *temakvelder og temagudstjenester*, - *opplysningsforum om global rettferdighet*, - *fair trade handel*, - *økonomisk støtte til trengende*, - *matutdeling til trengende til jul*, - *bønnetjeneste*. I noen menigheter var det helt konkrete prosjekt som: *Brobyggere* (arbeid for å skape fred mellom palestinsk og israelsk ungdom), *Shalom prosjekt* (bevisstgjøre menighetens misjonsansvar), *Soweto-prosjekt* (bevisstgjøre menighetens solidaritetsansvar) og *Internasjonal lørdag* (arbeid rettet mot flerkulturell forståelse).

4.1.3 Diakoni som stemme

Kirkemøtet i 2001 la føringer for diakonisatsingen i menighetene som Rapport 2004 skulle kartlegge. Der står det blant annet: *Kirken skal være en kritisk røst i samfunnet, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, med særlig vekt på menneskerettigheter, fattigdomsbekjempelse og vern om skaperverket* (KM I: Angell og Kristoffersen 2004:15).

Men da man fokuserte på forholdet mellom sentralkirkelige prioriteringer og menighetenes prioriteringer, fant man lite samsvar i 2004 (ibid:78).

I min undersøkelse blant diakonene så jeg en tendens til at diakoni også omfatter det å være ”røst i samfunnet”. Spørsmålene 11-16 behandlet dette temaet.

Hvordan kan kirken stå opp for dem som får sitt menneskeverd krenket?

Vanskelig å rangere. Å møte medmennesker må gå hånd i hånd med å påvirke beslutningstakere (diakon).

Valg	1	2	3	4	Poeng
A – Drive offentlig påvirkningsarbeid	1	6	9	1	44
B – Inkluderende fellesskap og sjelesorg	8	5	4		30
C – Jobbe for å endre årsaker til fattigdom og urett	8	5	3	1	31

8 diakoner svarte at inkluderende fellesskap og sjelesorg var det viktigste tiltaket, og 8 svarte at det å jobbe for å endre årsaker til fattigdommen var det viktigste. Disse kategoriene uttrykker to forskjellige arbeidsformer, og respondentene delte seg femti/femti. 1 diakon mente det å drive offentlig påvirkningsarbeid var viktigst, men ellers ble denne arbeidsformen prioritert lavest. 4-tallet representerte blanke svar/ uaktuelt.

Når det gjelder siste alternativ, hva annet?, er svarene: *Samarbeide med andre, skape gode mikrosamfunn.*

Hvordan kan kirken engasjere seg i rettferdig fordeling av verdens ressurser?

Valg	1	2	3	4	Poeng
A – Konfrontere makthavere og kreve forandring av urettferdige strukturer og praksis	3	8	4	2	39
B – Konfrontere den individualistiske livsstil	12	3	1	1	25
C – Være åpen for og formidle det Ånden taler	2	3	6	6	50

Tiltaket å konfrontere den individualistiske livsstil, ble prioritert høyest av 12 diakoner. Å konfrontere makthavere og kreve forandringer av urettferdige strukturer var det kun 3 diakoner som prioriterte høyest, men 8 diakoner satte dette på 2.plass. Når det gjaldt det 3.alternativ; være åpen for og formidle det Ånden taler, hadde 6 diakoner blankt/ uaktuelt på dette. Bare 2 diakoner syntes dette er viktigst. Dette svaralternativet ble oppfattet som noe på siden tiltak. *Å gjøre hva ånden vil, er vel ikke sidestilt med de to andre* (diakon).

Det kan se ut som ord som konfrontere og kreve ikke appellerte til diakonene. Man kan gå til *makthaverne og vinne dem over uten konfrontasjon(...), slik at de selv forandrer urettferdige strukturer og praksis* (diakon). Når det gjelder siste alternativ, hva annet?, er svarene: *Samle inn penger og ha fokus på saker, opplysning, vinne dem ikke konfronter og kreve.*

Diakonene forkynte om/til diakoni fra 1 gang i uka til et par ganger i året: 1-2 ganger i året: 4 diakoner, ca 1 gang i måneden: 7 diakoner, ca 1 gang i uka: 5 diakoner, annet (hvor ofte?) 1 diakon hver 14.dag.

I hva slags fora /for hvem forkynner du?

Valg	1	2	3	4	5	Poeng
A – Eldre	8	6		1	2	34
B – Konfirmanter	4		6	2	5	55
C – Midt i livet	1	1	4	2	9	68
D – Sammensatte grupper	3	5	3	4	2	48

Diakoner forkynner mest i sammenhenger med eldre. 8 diakoner gjorde dette mest, og 6 diakoner gav det 2.prioritet. De andre gruppene har diakonene stor variasjon på. Men her var det mange blanke svar. Så å si alle 5-tall betyr uaktuelt. Når det gjelder siste alternativ, for hvem andre?, er svarene: *Ten-sing, Barn og unge*.

I hvilke media uttaler du deg som diakon?

Valg	1	2	3	4	Poeng
A – Menighetsblad	9	6		2	29
B – Hjemmeside (internett)	2	3	3	9	62
C – Lokalavis	5	1	4	7	47

Når det gjaldt å formidle seg gjennom media, var det menighetsblad som ble mest brukt. Lokalavis ble også brukt, men internett og hjemmesider ble bare benyttet av 8 diakoner, og kun 2 hadde dette som første prioritet. Alle 4-tallene var blanke svar, så her var det mye uaktuelt for diakonene. Når det gjelder siste alternativ, annet (hva)?, fikk jeg bare 1 svar: *lokalradio*.

Hva uttaler du deg om?

Valg	1	2	3	4	Poeng
A – Diakonale arrangement	6	7	2	2	34
B – Diakonale temaer som du brenner for	7	3	5	2	36
C – Aktuelle saker	3	3	6	5	47

Diakonale arrangement og diakonale temaer skåret ganske likt i forhold til hva diakoner uttaler seg om. Noen færre diakoner uttalte seg om aktuelle saker, men her ga resultatene stor variasjon. 4-tallet representerer også her uaktuelt.

4.1.4 Diakoni som samhandling

I Rapport 2004 ble det videre referert fra Kirkemøtes strategiformuleringer for den lokale diakoni: *Styrke samarbeidet med nasjonale samarbeidspartnere om internasjonal diakoni og solidaritet gjennom en bred involvering av hele menigheten* (KM I: Angell og Kristoffersen 2004:15). Diakonien har tradisjon for å samarbeide med andre aktører om den diakonale virksomheten. Men Rapport 2004 viste at menigheter som hadde samfunnsorientering som del av sin diakonioppfatning, hadde hyppigere samarbeid med eksterne aktører enn andre menigheter (ibid:65).

Min undersøkelse berørte noen av disse områdene. Spørsmål 6 og 7 handler om hvem som prioriterer innen det diakonale arbeidet i menigheten, og spørsmål 17-19 handler om engasjement og samarbeid.

Hvem gjør de nødvendige prioriteringene innen det diakonale arbeidet i menigheten?

Valg	1	2	3	4	5	Poeng
A – Diakonen	14	2			1	23
B – Diakoniutvalg	2	7	2	2	4	50
C – Menighetsråd	2	1	10	3	1	51
D – Stab		6	4	6	1	53

Diakonen gjør i stor grad de nødvendige prioriteringene. 14 diakoner bekreftet dette, mens de resterende mente utvalg og råd gjorde dette. Diakoniutvalg, menighetsråd og stab står ganske likt. 1 diakon satte 1tall på både diakoniutvalg og menighetsråd og blankt på det andre. Når det står blankt/uaktuelt på diakoniutvalg, må man gå ut fra at dette ikke finnes i menigheten. Alle 5-tall representerer uaktuelt. Når det gjelder siste svaralternativet, hvem andre?, er svarene: *rådgiver, andre diakoner, frivillige*.

Formelt er det menighetsråd via diakoniutvalg som skal stå for prioriteringene, men i praksis kan det virke som om dette er mer pro forma. *Menighetsråd dunker bare gjennom det som diakoniutvalget foreslår* (diakon).

Opplever du stor enighet om prioriteringene?

Svarene var: Ja: 12 diakoner, nei: 1 diakon og ingen diskusjon: 4 diakoner. Dette sier tydelig at det var stor enighet om prioriteringene.

Opplever du at andre i staben har et engasjement i kamp for rettferdighet? I tilfelle ja, hvilken stillingskategori har de?

12 diakoner svarte at andre i staben også hadde et engasjement. Det var flest prester og kateketer. Undersøkelsen ga ikke svar på hvordan dette engasjementet ga seg utslag. 1 diakon skrev at det var i forbindelse med gudstjenester. En skrev: *ja, i navnet, men ikke i gavnet*. 4 diakoner svarte at de ikke opplevde at andre i staben engasjerte seg i arbeidsfeltet kamp for rettferdighet. *Tja... min opplevelse er nok ikke at det er her staben har sitt engasjement. Positiv velvilje, ja (...) men engasjement, nei* (diakon).

På et spørsmål om det finnes organisasjoner eller institusjoner å samarbeide med i kamp for rettferdighet og i tilfelle hvilke?, nevnte 11 diakoner Kirkens Nødhjelp og 9 diakoner misjonsorganisasjoner. Andre samarbeidspartnere var *Frivillighetssentral*, - *andre menigheter*, - *Frelsesarmeen*, - *Kirkens Bymisjon*, - *KIA*. 1 diakon besvarte ikke og 1 diakon svarte nei.

(..) for en diakon kan ikke klare alt (diakon).

Oppsummering.

Jeg har gjennom spørreundersøkelsen prøvd å få et innblikk i hvordan diakonihverdagen fortøner seg for diakoner i Tunsberg bispedømme, med særlig henblikk på diakoniplanen, samarbeid og diakoni som stemme og kamp for rettferdighet. Som et av de siste spørsmålene ville jeg prøve å ”ta temperaturen” på diakonenes engasjement.

På en skala fra 1 til 10, hvor 1 var: jeg blir utmattet av å tenke på diakoni som stemme og kamp for rettferdighet, og 10 var: jeg blir engasjert av å tenke på det. Hvor står du?

Gjennomsnittet var: 6,8, altså godt middels.

Tallkode	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Antall diakoner				2	5	1	2	3	1	3

4.2 Hvordan jobber organisasjoner/institusjoner med arbeidsfeltet kamp for rettferdighet?

I presentasjonen av funn fra dybdeintervjuene vil jeg ta utgangspunkt i problemstillingen og samtidig strukturere presentasjonen etter hovedtemaene. Som et overordnet tema har jeg diakoniens grunnlag der jeg setter fokus på diakonidefinisjon og diakoniens viktigste budskap. Deretter presenteres funn relatert til diakoni som stemme og diakoni som kamp for rettferdighet. Det siste temaet er diakoni som samhandling og her ønsket jeg innspill til inspirasjon og utfordring.

I utgangspunktet hadde jeg et stort materiale å bearbeide fra intervjuene. Jeg har derfor gjort et utvalg av informantenes svar, og presenterer det som var mest relevant for min problemstilling.

Innledningsvis har informantene uttrykt at de stort sett har svart på vegne av organisasjonen/institusjonen. Likevel er dette bare til en viss grad, da alle spørsmål ikke var drøftet i dybden internt. Selv om de mente at det var konsens for synspunktene, er det likevel deres egne oppfatninger som her presenteres.

4.2.1 Diakoniens grunnlag

Spørsmål 1 og 2 i intervjuguiden går på hvordan organisasjonen/institusjonen definerer diakoni og hva som er diakoniens viktigste budskap.

Alle de fem informantene svarte at den nye definisjonen av diakoni er bra og at deres organisasjon står for den. Men de vektlegger noe forskjellig.

Jerpstad:

Definisjonen kommuniserer godt i dagens samfunn. Diakoni er takk, livsstil og tegn, ikke aktiviteter og prosjekter, men en livsstil som Jesus har valgt for sine etterfølgere. Diakoni er en naturlig respons i takknemlighet for det nye livet vi har fått, og en tegnhandling som peker framover og utover seg selv. Diakoni handler om å gi mennesker muligheter til å bli brukt til det Gud har skapt dem til og utfolde de ressursene og talentene som livet har gitt. Visjonen til Misjonsalliansen er: Vi gir livet en sjanse! Menneskene har selv skapt urettferdighet og

fattigdom og tatt ifra andre verdi og muligheter, derfor er det en moralsk forpliktelse for den rike del av verden å arbeide for å fremme rettferdighet.

Hellgren:

Kamp for rettferdighet som uttrykksform var viktig å få med i diakonidefinisjonen og få løftet fram og opp. Det viktigste er diakoniplanens visjon. Den handler om Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste. Diakoni som Guds sak er en stor drivkraft og visjon. Når man har lyst til å gi opp, så vil Gud fram med sin kjærlighet uansett. Diakoni er å formidle denne kjærligheten. Nestekjærligheten dekker alle de fire uttrykksformene i definisjonen.

Ruud:

Det viktigste er at diakoniplanen har løftet fram gjensidighetsprinsippet. Det har vært alt for mye ovenfra og nedad holdning både i kirke og rusomsorg, og man har definert andres behov. Å bekrefte mennesker og fremheve fellesskapet er noe av det Bymisjonen legger stor vekt på. Vår norske kultur dyrker det individualistiske og ser det som en bragd når mennesker klarer å gå alene til sydpolen. Men mennesker er sosiale vesener og opplever ofte ensomhet som en stor belastning. Som skapt i Guds bilde er alle brødre og søstre og ingen er over eller under. Man må kjempe mot enhver krenkelse og ethvert system som putter folk i posisjoner. Slogordet til Kirkens Bymisjon er: ”Mot til å leve – mot til å tro”. Diakonien må fremme livsmot og trosmot, slik at mennesker oppleve seg som verdifulle, bli kvitt noe av selvforakten og oppleve at troen bærer. Ikke nødvendigvis bare Gudstroen, men også troen på livet og mulighetene.

Sommerfeldt:

Diakoni er praktisk handling for mennesker som er undertrykte, nødlidende og fattige. Kirkens Nødhjelps diakoni er knyttet opp til arbeidet for global rettferdighet. Den rette tilbedelse er handling for mennesket, slik Matt. 25 viser. Dette er en bedre spissformulering for diakoni enn ”evangeliet i handling”, fordi evangeliet er gave, det gode budskap, mens diakoni handler om arbeid, praktisk handling og tjeneste. Diakonien utspringer er det kirkelige fellesskap, men dette forhindrer ikke samarbeid med organisasjoner av annen religion. Når agendaen er den samme, så er arbeidet for nødlidende diakoni. Diakonien grunnbudskap og to bjelker er å myndiggjøre fattige og konfrontere de med makt og myndighet. Utfordringen ligger i dynamikken mellom barmhjertighet og rettferdighet. Dersom barmhjertighet ikke

utfylles med rettferdighet, vil det bli en ren veldedig handling som legger mer vekt på giver enn mottager. Men motsatt, hvis rettferdighet er uten barmhjertighet, så blir det en ren strukturell tenkning, der enkeltmenneskets verdighet forsvinner og blir et instrument for en større sak. Derfor er barmhjertighet bibelsk og ikke noe motsetning til rettferdighet.

Nordstokke:

Den nye definisjonen kan være for vid og av den grunn kan den miste noe av fokuset i diakonien. Selv om definisjonen er treffende i dag, bør man ha et kritisk blikk på den og alltid være i prosess for å tenke kreativt om hvordan man forstår diakoni. Forståelse blir bekreftet eller utfordret i møte med hverdagen og de oppgavene som finnes der. Ingen definisjoner er evigvarende. Det viktigste er at de fire perspektivene i definisjonen ikke kan adskilles, men at det er en indre dynamikk og sammenheng mellom dem. Evangeliet innebærer en handlingsarena. Det at diakonidefinisjonen tydelig er knyttet opp til evangelieførståelsen, at det er evangeliet i handling, er en styrke. Evangeliet i handling er også et tegn for evangeliet, der utøveren må ha en tillit til evangeliets kraft. Tegnet er først og fremst viktig i seg selv, men samtidig har det med seg noe som vi ikke kan kontrollere. Det er de som ser tegnet som også tolker hva slags tegn det er.

4.2.2. Diakoni som stemme

Spørsmål 3, 6 og 7 i intervjuguiden tar opp temaet diakoni som stemme.

Spørsmålene går på sammenhengen mellom det å drive diakonal virksomhet og forkynne diakoni. Men også hvordan være stemme og hvordan bruke media for å nå ut med det diakonale budskap.

Flere av informantene siterte Frans av Assisi: *Evangeliet skal forkynnes, og om nødvendig med ord*.

Jerpstad:

Diakonale organisasjoner kan bli så opptatt av ”frukten”, handlingene og de klare sosiale følgene, at man kan neglisjere ordet. En god teologisk begrunnelse er viktig for at gjerningene ikke skal bli loviske. Utfordringen er diakonal bevissthet og at man forkynner diakonalt. Kirken må inneha både ord og handling, ellers blir den bare halv kirke. Det får konsekvenser å være en stemme som påpeker urettferdighet. Ved å anmelde korrupsjon i et av

samarbeidslandene, ble både han selv og familien drapstruet. Misjonsalliansen oppfordrer sine ansatte til å påpeke urettferdighet, ha nulltoleranse for korrupsjon og være modige, men det kan bli etiske dilemmaer. Organisasjonen ønsker likevel å utfordre maktstrukturer som undertrykker mennesker, være endringsvillig og nytenkende og modig våge å stole på Guds ledelse. For Misjonsalliansen er media en talerstol og media blir i økende grad viktig. I samarbeidslandene når man godt ut gjennom TV og lokalaviser. Det blir lagt merke til når man finner nye veier for å nå mål. Prosessene blir viktige og lokalbefolkningen får eierforhold til prosjektene.

Hellgren:

En handling som ikke står i noen sammenheng, er egentlig stum. Det å forkynne til diakoni og å forkynne Kristus må henge tett sammen med handlingen for at også den skal forkynne. Man trenger mye kunnskap og inspirasjon slik at holdninger skapes. Kirkerådet ønsker at det legges til rette med materiell både for forkynnelse av diakoni og for strukturer, slik at man kan jobbe innenfor diakoniplanen. Diakonien har en stemme og et språk også ved en universell tilrettelegging i kirka og ved å myndiggjøre mennesker. Diakoner kan ønske å stå opp for mange verdier, men det gjelder å ha dømmekraft i situasjonen, hva man sier og når og hvordan. Å gi diakoner kompetanse i mediebruk er et forsømt område. Man trenger kunnskap om hvordan hele mediesystemet fungerer og gode fagredskaper. Det finnes en del fallgruver. Veldedighetsaksjoner kan være godt stoff, men diakonien ønsker ikke å framstå som veldedighet. Noen kan få merkelapper på seg som fattig og svak eller andre stempler. Menighetene kan også støtte seg på dem som har kompetanse som Mellomkirkelig Råd, Kirkens Nødhjelp og Kirkens Bymisjon. De har informasjonsstrategier og er vant til å gå ut i offentligheten. Men selv om det finnes både ferdigproduserte pressemeldinger og mye stoff å hente, så trenger menigheten å få et eierforhold til det.

Ruud:

Kirken må forkynne diakoni tydeligere, fordi dette ofte er undervurdert fra kirkelig hold. Men diakonien må ikke være styrt av et motiv om at mennesker skal bli frelst. Diakonien må alltid være motivløse kjærlighetshandlinger. Det mest spennende man kan gjøre er å møte mennesker, og det mest spennende man kan samle på er gode møter med andre mennesker. Fellesskap og gode møteplasser forkynner et budskap, mer enn ord om forpliktelse og offer. Stemmer kan bli veldig buldrende. Stemmer kan bli slik at de er mer opptatt av å profilere seg selv enn selve saken. Det viktigste må alltid være å gi mennesker muligheter til at de selv kan

ha en stemme. Men av og til må man snakke på vegne av. Selv om en ønsker oppreiste og myndiggjorte mennesker, så er ikke virkeligheten slik. I Bymisjonen opplever de ofte at folk blir selvkrenkende. Har du fått høre lenge nok at du er pakk, så oppfatter du deg selv som det til slutt. Da trengs det stemmer som sier noe annet om personen. Som åpent og ærlig klarer både å konfrontere adferd og separere hva mennesket er og gjør. Det å stå fram på vegne av diakonien og på vegne av dem som i lokalsamfunnet trenger å bli sett, bør bli mer vanlig enn det tradisjonelt har vært. Men man må ha nærhet til mennesker, se utfordringene og problematikken. Så kan man skape et engasjement og belyse det med å gå ut i media. Kirkens Bymisjon har interne kurs om mediehåndtering som kan komme godt med. En ønskedrøm er at det kunne finnes en videreutdanning for diakoner i journalistikk. Men mer realistisk er det vel at denne spesialkompetansen finnes på prostiplan enn i den enkelte menighet.

Sommerfeldt:

Diakonien må få en større teologisk refleksjon. Det bør ikke finnes en søndagspreken som ikke har en diakonal impuls til handling. Mye av Kirkens Nødhjelps arbeid skjer ved påvirkning, tale og samtale. Diakonien kan aldri være en sektor av kristentroen, den er kristentroen i verden, den er Gudsdyrkelse, og dette må forkynnes. Å være en stemme for dem som ikke har stemme i et lokalmiljø og på den nasjonale scene, har vært Kirkens Nødhjelps grunntenkning om diakoni helt fra begynnelsen av. Denne stemmen må også utfordre de mektige i kirke eller religion, næringsliv og politikk både hjemme og i aktuelle land. Stemmen må være noe mer enn det å beskrive nød. Man må peke på ressurser og tørre å utfordre. For Kirkens Nødhjelp er medievirkeligheten en helt avgjørende arena for å kunne være en stemme. Det viktigste er at stemmen er i det offentlige rom. Dette kan være på forskjellige sosiale arenaer og ikke bare i tradisjonelle medier. Når for eksempel Fasteaksjonen foregår i det offentlige rom, så er det med på en ”dannelse” av ungdommer, deres foreldre og menigheten. Kirkens Nødhjelp har en strategi som sier at forholdet til mediene skal være åpent. Man ser mediene som en ressurs som man skal være tilgjengelig for og ansvarlig overfor i måten man opptrer.

Nordstokke:

Diakoni er ofte underkommunisert i forkynnelsen. Dette kan ha sammenheng med at pietismen er svekket og med den, også kallet til tjeneste. Forkynnere i dag er redde for å være moraliserende. Derfor har de en manglende evne til å kunne peke på den diakonale livsstilen som noe positivt og forløsende i menneskets liv. Samtidig har den lutherske tradisjonen vært

veldig opptatt av å forkynne rettferdiggjørelse ved tro og relasjonen til Gud. Men evangeliet skaper også en ny relasjon til nesten og til skaperverket. Å forkynne til diakoni er ikke å preke moral eller være i en pietistisk tradisjon, men først og fremst å peke på de mulighetene Gud har gitt med å få være en neste. Det diakonale engasjement gjør mennesket til et helere menneske, og dette kan man ha stor frimodighet til å forkynne uten å bli antiluthersk. Diakonien vil alltid være i det offentlige rom og da er man også eksponert for offentlige reaksjoner og den offentlige debatt i det politiske rom. Det kan bli for lett vint å si at man skal gi stemme til de stemmeløse. Da definerer man samtidig noen som stemmeløse og da bør en heller finne årsaken til det. De som har erfaringer med smerte, tilsidesettelse og fremmedhet, vet best hvor skoen trykker. Diakonien skal nok være formidlere av stemmer, men det viktigste er å gi mikrofonen til noen. Kanskje diakonien skal mobilisere og løfte fram mennesker som er dyktige på kirkens vegne, til å forholde seg til media og det offentlige rom? Selv om det er viktig å være offentlig, så må man ikke måle det etter diakonens synlighet. Menighetsblad kan være en viktig stemme. Det blir lest av mange og er en utrolig mulighet.

4.2.3. Diakoni som kamp for rettferdighet

Spørsmål 4 og 5 tar opp temaet kamp for rettferdighet. Hva betyr det for organisasjonen/institusjonen å engasjere seg i rettferdig fordeling av ressurser og hva betyr det å stå opp for mennesker som får sitt menneskeverd krenket?

Spørsmål 8, hva legges i begrepet ”profetisk diakoni”, berører også dette temaet.

Jerpstad:

Fattigdom er et uttrykk for at menneskeverdet krenkes og er mer enn manglende inntekt og mangel på materiell ressurser. Det er like mye å ikke ha tilgang på utdanning, helsetjenester, rent drikkevann eller påvirkningsmuligheter. Fattigdom marginaliserer og gjør mennesker sårbare. Fattigdomsbekjempelse er både å lindre symptomer og gjøre noe med fattigdommens årsaker. Mye av bistandsarbeidet handler om å myndiggjøre mennesker til handlende subjekter med vilje og evne til ansvar for eget liv og egen utvikling. Alle utviklingstiltak må ha sitt utspring i målgruppa og blir drevet av den. Dette er med å sikre bærekraft.

Misjonsalliansen har to overordnede mål for sitt hjemmearbeid. De ønsker å gi kunnskap om den urettferdighet som store deler av verdens befolkning lever i og å utløse midler til arbeidet.

De vil skape engasjement for misjon og rettferdighet og utfordre menighetene på at de har et ansvar både lokalt og globalt.

Begrepet ”profetisk diakoni” kommuniserer ikke, det er ”kana’an-språk”. Dersom det bare er for innvidde, vil det lett diskriminere dem som ønsker å støtte organisasjonen, men ikke identifiserer seg med en slik språkbruk. Man må bruke normale ord, som det å stå på de fattiges side og våge å tale de fattiges sak, selv om det kan innebære problemer i forhold til myndighetene. Når man utfordrer makt, ønsker man også å flytte makt. Ingen gir fra seg makt frivillig. Misjonsalliansen definerer seg under den rettighetsbaserte bistand der mennesker har rettigheter og myndigheter har plikter. Man vil hjelpe mennesker til å kreve sin rett og slik sett er Misjonsalliansen partisk, fordi den har sin lojalitet og solidaritet rettet mot svake og sårbare grupper.

Hellgren:

Kirkerådet uttaler seg ved Kirkemøtesaker og Kirkemøtebehandlinger og man engasjerer seg også gjennom Mellomkirkelig Råd og Kirkens Nord/Sør informasjon (KUI). Men engasjementet som kommer innenfra og nedenfra i menighetene kan være like viktig som avisresolusjoner og Kirkemøtesaker. Man kan ikke være uten det ene eller det andre. Man trenger noen friske uttalelser fra Mellomkirkelig Råd. Deres metode er mer samfunnsmessig og politisk. Og så trenger man KUI sitt arbeid som er mer menighetsnært og praktisk støttende. Diakoniplanens fokus på vekslingen mellom det globale og det lokale er spennende. Det er ofte det nære, det man har kjennskap til som skaper holdninger. Og da trenger man å se mennesker med funksjonshemming, mennesker som ikke er etnisk norske, mennesker som har vært utsatt for seksuelle overgrep eller andre som er blitt tråkket på, og lære seg å stå på sammen med de mennesker som møter urettferdighet.

”Profetisk diakoni” er et godt ord, men det kan legges mye forskjellig innhold i det både av karismatikk og politikk. Men dersom man bruker ordet ”profetisk diakoni” mer, kan man også bli tryggere på det. Det handler om å vektlegge et engasjement for mennesker som krenkes. Og når mennesker krenkes, så krenkes også Gud. Kirken bør ikke si og mene noe i enhver samfunnssammenheng, men de viktige tingene må bli sagt med mot. Her trenger man at Guds Ånd veileder. Kirkemøtesaker med tydelige uttalelser kan være en stemme inn i samfunnsdebatten og tiden.

Ruud:

I Bymisjonen ønsker man å stå nær mennesker som opplever seg krenket. Ofte etablerer man tiltak fordi flere melder samme behov eller man tar vare på enkeltindividen. Noen ganger skriver man prosjektsøknader og andre ganger skriver man i avisene eller på andre måter aksjonerer i det åpne rom.

Grunnforståelsen av ordet ”profetisk diakoni” er å involvere seg med mennesker som blir krenket og så tale deres sak overfor dem som har en maktposisjon. Man skal våge å bruke den boblende kraften og dette engasjementet til uredd å snakke til myndighetspersoner. Men begrepet kan gi negative assosiasjoner og er lite pedagogisk i det offentlige rom. Det er en fare ved å sette seg i en slik posisjon at man selv hevder å se den rette sannhet. Den frimodige diakonale samfunnskritiske røsten er viktig, men man skal ikke nødvendigvis provosere budskapet fram.

Sommerfeldt:

Kirkens Nødhjelp har tradisjonelt lagt vekt på at det viktigste handlingsalternativet er å bidra økonomisk, slik at de som har lite kan få mer. De siste 10-15 årene har handlingsalternativ nummer to vært å bidra til politiske endringer. Dette er de to stolpene arbeidet bygger på. Langt viktigere enn å sende nordmenn ut, er det å dyktiggjøre mennesker i eget land til å ta ansvar og driver endringsarbeid. I Norge handler arbeidet om å mobilisere empati og engasjement hos mennesker som ikke er berørt av hvordan andre mennesker har det. Det faktum at andre menneskers virkelighet er en del av ens egen virkelighet og at nestekjærlighet er uten grenser, er en kjernesak å forkynne fram. Vi er integrert på en helt annen måte enn noen gang tidligere i historien. Det finnes ikke noe lokalsamfunn, sånn sett.

Ordet ”profetisk diakoni” er kommunikasjonsmessig krevende og forståelsen er ulik, både blant folk flest og i teologisk forstand. Innenfor en teologisk tradisjon kan det handle om å avdekke noe fra Gud på en mystisk måte som ikke er tilgjengelig for alle. Dette utydeliggjør og kristeliggjør og derfor også ufarliggjør diakonien. Ordet politisk diakoni er å foretrekke for det sier mer om det samfunnskritiske elementet. Vi kan ikke unnså at menneskers liv i et samfunn handler om politikk, og diakonien har aldri vært a-politisk. Men i Kirkens Nødhjelp bruker man ikke begrepet politisk diakoni, men diakoni for global rettferdighet. Så kan man gjerne kalle det ”the profetic mode” eller den profetiske tilstand, men ikke profetisk diakoni.

Nordstokke:

Den diakonale kampen for rettferdighet har en egenart som er knyttet til Bibelens budskap. Det som er fundamentet for kristnes kamp for rettferdighet, er Guds rettferdighet som er blitt synlig gjennom Guds gjerning i Kristus og i Guds ord. Det handler om Han som kom for å rettferdiggjøre den som var satt utenfor. Derfor er rettferdigheten frelsende, oppreisende og inkluderende i den kristne tradisjon. Kamp for rettferdighet er å forsvare de utstøtte og svake og ikke bare et juridisk prinsipp. Men på handlingsarenaen kan man samhandle med alle med en visjon om rettferdighet.

”Profetisk diakoni” er det bibelsk grunnlag for, men man kan stille spørsmål til begrepet. I ordet profetisk ligger tre elementer. Det første er at noen taler noe sant inn i tiden fordi man er blitt berørt av Guds ord. Det andre er at profetiske ord alltid er knyttet til retten. Profetene sa egentlig ikke noe nytt. Men når folket glemte det som Gud hadde talt; det grunnleggende i budene og at du skal elske din neste som deg selv, da trengte man profetord for å minne om det. Det tredje elementet er at om vi glemmer at Gud er Herre og oppfører oss som om vi er suverene subjekter og ikke ansvarlige i relasjoner til andre mennesker og skaperverket, da trenger vi å bli rusket opp av profetiske ord som sier at jorden og alt som fyller den hører Herren til. Man kan ikke institusjonalisere begrepet ved å oppnevne diakoner til å være profet. Noe annet er at diakonien lar seg utfordre av kallet til å ha en profetisk stemme, ved å ha en varhet overfor Guds ord og for de utsatte og tilsidesatte.

4.2.4 Diakoni som samhandling

De to siste spørsmålene i intervjuguiden handler om samhandling. På hvilken måte kan diakonale organisasjoner/institusjoner og menighet inspirere og utfordre hverandre i kamp for rettferdighet? Har vi mer å lære av hverandre og hva er utfordringen?

Jerpstad:

Misjonsalliansen ønsker å være en kanal for menighetens misjonsengasjement. I Norge har man mer å lære av Sør enn de har av Nord, for eksempel Jesusbegeistringen ute. Her har vi tatt himmelen litt på forskudd. Vi har alt, klarer oss selv og har ikke behov for å noen å lene oss til. I Sør er de mer avhengig av hverandre, og definerer seg selv ut fra fellesskapet man

tilhører. Misjonsalliansen er alltid opptatt av den lokale forankringen. Dette er nok lettere i Sør, men kanskje diakonien burde flytte fra menighetskontorene og ut til lokalsamfunnet og spørre menneskene: ”Hva vil du jeg skal gjøre for deg?” Diakonien må framheve fellesskapet i motsetning til den privatåndelige kristendommen. Det er et varsku dersom man ikke lenger har flere håp og drømmer, eller ikke ser at vi tilhører et fellesskap med snart 7 milliarder på jordkloden vår. Håpet ligger i troen på en Gud som handler inn i vår virkelighet og er midt i nød og urett og deler menneskenes smerte. Og denne troen må få konsekvenser for liv og relasjoner og evighet.

Hellgren:

Kirkerådet er til for menighetene, men man trenger dialog og det å møtes av og til, slik at det ikke bare blir flommer av papir og e-post og for at menighetene kan få eierforhold til det som produseres i råd og organisasjoner. Forkynnelsen har i lang tid vært for mye preget av den omsorgsfulle Gud som passer på oss når vi er svake og redde. Budskapet om at Gud elsker deg også når du er sterk og frimodig og sloss for noe og går i bresjen for noe, må også forkynnes. Men plattformen er viktig å få fram, at diakoni er Guds sak og basisen er nestekjærligheten i fellesskapet. Å skape gjenkjennelse er også viktig. Å se at noe av det man driver med i diakonien, er en del av en større kamp for rettferdighet. Og man kan øve seg i å bruke ord som kanskje kan virke litt for store og skremmende. Man trenger å heve og styrke arbeidsfeltet kamp for rettferdighet.

Ruud:

Man må ikke bli suverene i egen organisasjon eller menighet. Man kan alltid lære av hverandre, og alle feiler og får ikke alltid til det man ønsker. Det gjelder å ha lydhørhet og respekt, men også en grad av kamplyst. Menighetene må vise mer mot og ikke bli så opptatt av hva alle mener og synes. Da blir menighetsdiakonien feig. Ta opp diakoni og rettferdighet, argumenter tydelig og våg å stå i det! Vi er så opptatt av at vi skal tro på Gud, men så er det slik at Gud tror på oss som det menneske vi er og med de ressursene og mulighetene vi har til det gode. Kanskje hele hensikten med livet er at Gud vil vi skal leve for andre? Ett av Bymisjonens begreper er: ”Ingen er bare det du ser!” Ha respekt og se om igjen, til hvert menneske! Dette er kamp for rettferdighet og dette er diakoni. Man må leve nær menneskene i lokalsamfunnet, og man må ville dem vel, ikke bare at de skal bli frelst.

Sommerfeldt:

Kirkens Nødhjelp er avhengig av menighetene. Men det er et eller annet med relasjonen mellom menighetsdiakoni og spesialisert diakoni som man strever med å få til. Det finnes mye faglig ressursmateriale, og det finnes mange forskerårsverk på diakonale institusjoner hvor man kan hente det som kan myndiggjøre menighetsdiakonien til å være stemme i det offentlige rom. Men hvor svikter det? For det er tydelig at ”den diakonale Norges røst”, som Helge Simmenes (sjefsredaktør i Vårt Land) etterlyste i samfunnsdebatten, ikke finnes. Den norske politiske agendaen er stappfull av diakonale diskusjoner, men det er veldig lite synlig tilstedeværelse av diakonale institusjoner eller menighetsdiakoni. Har de diakonale utdanningsinstitusjonene i det hele tatt har forstått sin rolle som stemme i det norske samfunn? Det er ikke snakk om å være så veldig radikal, men fravær av engasjement taler også. Utfordringen til menigheten er hvordan diakoni kan være en bro til den internasjonale diakonien eller diakoni for global rettferdighet. Kirkens Nødhjelp ønsker å være en ressurs for å utruste menighetsdiakonien, og de ønsker å gi handlingsalternativer. På den måten kan menigheten ”hvile” i at dette tilbys av Kirkens Nødhjelp kontinuerlig. Men det må også skapes et responsvindu hvor menigheten kan gi tilbakemelding og bestillinger slik at dette blir en vinn-vinn-situasjon. Menigheten kan myndiggjøre mennesker som er fattige på materielle ressurser, men arbeid for global rettferdighet kan myndiggjøre mennesker som er fattige på gode gjerninger og handlingsalternativer.

Nordstokke:

Så lenge en handling står isolert alene, vil den risikere å ikke være bærekraftig. Men knyttes den sammen i et nettverk, så vil handlingen ha mye større bærekraft. Det er viktig at det som skjer på menighetsplan, knyttes til det som skjer i regi av diakonale institusjoner. Dette gjelder både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt plan. Samhandling bør bli et nøkkelbegrep, slik det er i helsevesenet. Dette samhandlingens potensial må en lære av og hente inn i diakonien. Diakonien har mistet noe av kraften fordi vi ikke har klart å knytte brede nok bånd til det mangfoldet av aktører som kan stå sammen med diakonien. Først når du klarer å mobilisere til nettverk og samhandling, kan du klare å endre noe i samfunnet. Utfordring er å ta utgangspunkt i det ”glokale”. Budskapet må rotfestes både i det lokale og det globale for å få en sterkere kraft. Enhver bibeltekst er en tekst som peker i retning av diakoni. Hele gudstjenesten er diakonal i sin grunnstruktur, selv om den ikke alltid framstår slik. Er man døpt, så er man også utrustet av Den hellige ånd til å være en aktør for å fremme rettferdighet. Menigheten mangler derfor ingenting for å engasjere seg i kamp for rettferdighet. Oppgaven

er kanskje heller å se alle dem som har et sterkt engasjement for rettferdighet, men som er usynliggjort fordi diakonien er for fastlåst. Men kamp for rettferdighet er ikke bare er en tung kamp og motbakkearbeid. Det er en kamp som bærer løfte med seg, og da vil det også være en vind som blåser i ryggen for den som er engasjert i kamp for rettferdighet.

5. Drøfting

I en hilsen til den norske kirke i Tunsberg bispedømme, mars 2011, skisserer biskop Laila Riksaasen Dahl noen trekk ved det å leve i globaliseringens tidsalder og å være kirke i dag. Hun skriver at vår tids sterke individualistiske levemåte preger både fellesskapet vårt og fordelingsproblematikken i verden, og at nestekjærlighetstanken som har vært basis for vårt velferdssamfunn ikke uten videre er gitt i en ny tid. Hun peker også på fordelingsproblematikken i verden som en stor utfordring, og spør hvordan få til et rettferdig system?” (Riksaasen Dahl 2011).

Noen av aspektene fra denne ”Hilsen” vil være et bakteppe og konteksten for denne drøftingen.

Jeg vil her drøfte funnene mine opp mot problemstillingen og annet teoretisk bakgrunnsstoff. Jeg vil også teste hypotesen:

- *Diakoner i menighet lever i spenningen mellom den tradisjonelle diakoniforståelsen og den nye, mer offensive diakonidefinisjonen.*

Diakonihverdagen og funnene fra spørreundersøkelsen vil være utgangspunktet for drøftingen. Når jeg her siterer en av diakonene i undersøkelsen skriver jeg (diakon) som kilde. Utsagn fra lederne i dybdeintervjuene blir sitert med navn som kilde. Ut fra de fire hovedtemaene i masteroppgaven vil jeg her drøfte ”oppdrag”, som refererer til diakoniens grunnlag, ”utfordring”, som refererer til kamp for rettferdighet, ”engasjement”, som refererer til diakoni som stemme og til sist ”inspirasjon”, som refererer til temaet samhandling. Jeg vil søke å finne nye stier og broer for evangeliet i handling.

5.1 Oppdrag

Riksaasen Dahl skriver: *I et mylder av livstolkninger er utfordringen for kirken å holde fast på det som er uoppgivelig for den kristne tro. Hva dette er oppsummer hun kort med; (...) mennesket står i en relasjon til livets giver, Gud, og er ansvarlig for hvordan man lever sitt liv. (...) Du er elsket og du er her for å elske Gud og din neste* (Riksaasen Dahl 2011: 4).

5.1.1 Diakoniplanens budskap

Sitatet ovenfor kan også sies å være diakoniplanens budskap. Over halvparten av diakonene i spørreundersøkelsen sier at deres syn på diakoni samsvarer med den nye diakonidefinisjonen. Men det finnes ingen kontrapørsmål, derfor vet jeg ingenting om alternativet for den tredjedelen som ikke svarte. Svarene som er gitt, viser at diakoner ønsker å se både det enkelte individ og fellesskapet, de som passer inn og de som ikke gjør det og alt kirken bør gjøre. Dette tyder på at diakoner tenker stort og har mye god vilje. *Områdene er riktige for det arbeidet kirken bør gjøre* (diakon). Det kan også virke som om den nye definisjonen har gitt diakonien et løft og at det finnes både pågangsmot og engasjement hos diakonene. *”Kamp for rettferdighet” signaliserer at diakonien ikke bare er snill og mild og ydmyk, men sier fra når det trengs* (diakon).

Men undersøkelsen viser også at diakoner prioriterer tradisjonelt når det gjelder oppgaver. De to arbeidsfeltene som ikke er nye; omsorgs- og nestekjærlighetsrelatert arbeid og fellesskapsbyggende arbeid, skårer høyest når det gjelder tid og viktighet. Dette kan tolkes på to måter. Det ene er at nestekjærlighetsrelatert arbeid alltid vil måtte ligge i bunn for annet arbeid. *Planen er innholdsrik, med diakoni på mange felt og gjennomsyret av nestekjærlighet* (diakon). Men det kan også tolkes som at diakonien henger fast ved det tradisjonelle. Selv om en teologisk begrunnelse har ført til endringer i diakoniforståelsen, kan det se ut som om diakonihverdagen ikke endrer seg i samme takt. Og selv om utfordringene i samfunnet endrer seg og diakonien skal virke i dette samfunnet, så er kanskje det inkluderende fellesskapet man selv bygger, det tryggeste. *Jeg opplever menighetsdiakonien litt feig på en måte (...) litt for opptatt av om en kan få kritikk av sine egne* (Ruud). Dette kan underbygge en bekreftelse av hypotesen. Jeg har likevel intet grunnlag for konkludering, men spørsmålene kan stilles.

Lederne i diakonale organisasjoner/ institusjoner har mange refleksjonene i forhold til diakonidefinisjonen, og deres tanker kan være med å løfte diakonien. Hellgren understreker at diakoni er Guds sak, og om vi har lyst til å gi opp, så vil Gud fram med sin kjærlighet uansett. Flere av utsagnene peker på det samme, det er Guds kjærlighet og kraften som finnes i evangeliet, som bærer diakonien. Dette gir også diakonien retning. Sommerfeldt peker på at diakonien har sitt utspring i det kirkelige fellesskap, men er praktisk handling som skal myndiggjøre fattige og utfordre de med makt og myndighet. Når Jerpstad uttrykker diakoni

som takk, livsstil og tegn og framholder livsstilen framfor aktiviteter og prosjekter, ser jeg ikke det som en motsetning til den praktiske handling, men mer en vektlegging av utgangspunktet eller forutsetningen. Slik Nordstokke framstiller diakoni som tegn, vil dette si at handlingen er viktig i seg selv. *Men samtidig har det med seg noe som ikke kan kontrolleres, for det er bare de som ser tegnet som kan tolke hva slags tegn det er* (Nordstokke). Her får han fram noe av diakoniens egenart slik jeg ser det; den åndelige kraften og det ukontrollerbare ved den diakonale tegnhandling.

Et annet spørsmål er om definisjonen er for vid og om arbeidsfeltene er for altomfattende til å kunne gjennomføres i menighetene? *Fin plan men lett å føle seg liten og utilstrekkelig* (diakon). Nordstokke peker på at man alltid må ha et kritisk blikk på definisjoner slik at man blir kreativ i sin tenkning om hvordan forstå diakoni. *Ingen definisjoner er evigvarende, de må alltid utfordres* (Nordstokke). Jeg tenker at her ligger et viktig poeng. Forståelsen av diakoni må utfordres i møte med den virkeligheten man lever i, altså konteksten. Derfor vil jeg hevde at diakonidefinisjonen bør være vid, for å synliggjøre at diakoni er mer enn en sektor, men noe som gjennomsyrrer hele kirkens liv. Men diakoniplaner må også omsettes til liv i diakonihverdagen, for at kirken skal bli troverdig. *Det er viktig for kirkens troverdighet og for kirkens samfunnsansvar med de to nye arbeidsfeltene* (diakon). Men slik jeg forstår, er det på det konkrete handlingsplan de største utfordringene er.

5. 1. 2 ”Skyldig til å tjene”

I møte med Kjær Nielsens tekster understrekes også utgangspunktet og retningen for diakonien. Anliggende eller oppdraget er å være Kristi legeme i verden og en tjenende kirke som lever for og med hverandre og lider med hverandre. Jesus er både forbilde og kilde, og kilden er å ta imot Guds frelseshandling i dåpen.

Men Kjær Nielsen vektlegger også betydningen av nattverden. Slik han ser det, skifter ordet ”skyldig” her betydning. Den skylden man har når man kommer til nattverdbordet, blir tilgitt. Men som tilgitt er man ”skyldig” til å utøve diakoni (Kjær Nielsen 1994:201). En slik framstilling kommuniserer nok dårlig i vår kontekst. Men slik jeg ser det, har han et viktig poeng for forståelsen av diakoniens oppdrag. Kjær Nielsen forklarer dette med at når mennesket møter Guds kjærlighet og hans tilgivelse, så oppstår det i takknemlighet en positiv

skyldighet til å tjene Gud og tjene Gud i sitt medmenneske (ibid). Hans baktittel ble ikke ”Skyldig at tjene” slik han først hadde tenkt, men ”Han elskede os først”. Dette mener jeg får fram poenget bedre. Samtidig ser jeg hans tanker rundt nattverdens betydning for diakonforståelsen som svært grunnleggende. Diakoni blir også beskrevet som; (...) *en livsstil som Jesus har valgt for sine etterfølgere* (Jerpstad). Her ser jeg den samme grunnforståelsen som hos Kjær Nielsen, men uttrykt med andre ord. Diakoni blir derfor ikke noe man velger selv fordi det kjennes riktig å gjøre det gode. Man er ansvarlig for hvordan man lever sitt liv. Kanskje må vi av og til våge å bruke ord som ”skyldig til å tjene”, for å bli bevisst diakoniens egenart, den positive skyldighet, takken, livsstilen og kraften.

En god teologisk begrunnelse er viktig for at gjerningene ikke skal bli loviske (Jerpstad). Samtidig sier alle informantene at diakonal forkynnelse er underkommunisert. Jeg tror en teologisk bevissthet kunne ha løftet diakonihverdagen, når den fylles av for mange ”bør gjøre”. *Områdene er riktige for det arbeidet kirken bør gjøre* (diakon).

5.2 Utfordring

Arbeidsfeltet kamp for rettferdighet ser jeg som en stor utfordring for kirken. *Vi har liten bevissthet om hva kristen livsførsel innebærer i våre dager... Vi lever så altfor vel med de store forskjellene (..)* (Riksaasen Dahl 2011:5,12). Men hvorfor er det så sjeldent vi hører en slik utfordring fra kirken i dag? En av informantene er inne på dette: (...) *forkynnere i dag er redde for å være moraliserende* (Nordstokke). Utfordringen i kamp for rettferdighet kan kort oppsummeres slik: *Vi kan ikke stille oss likegyldige til mennesker som kjemper for livet* (Kirkerådet 2008:23).

5.2.1 Utfordring i diakonihverdagen

Alle diakonene besvarte spørsmålet: ”Hva forstår du med kamp for rettferdighet?” Dette viser tydelig at temaet angår dem. Det at ingen svarte direkte med den målsettingen for arbeidsfeltet som står i ”Plan for diakoni”, (gjengitt s.10) kan være at den fortsatt er ukjent. Noen av diakonene sier at de ikke har fått lest den godt nok. De fleste diakonene berørte temaene i målformuleringen. Men det kommer også fram av svarene i spørreundersøkelsen at

arbeidsfeltet er vidt og mangfoldig. Det favner både det lokale og det globale. Hvordan skal man egentlig (...) *kjempe for å gjøre verden til et mer rettferdig sted* (diakon)?

Diakonene peker på at kirken har en forpliktelse til å kjempe for menneskeverd og lik fordeling av goder. Det ble spurt etter forståelsen av begrepet, og forståelsen kan gjerne være vid og stor. Svarene som gjaldt konkrete tiltak er mer spisset, men noen synes dette er vanskelig. *I vår menighet er det ikke så mye arbeid på dette området* (diakon). Likevel nevner diakonene: Kirkens Nødhjelps fasteaksjon, misjonsprosjekter, TV-aksjonen, temakvelder og temagudstjenester, fair-tradehandel og støtte til trengende. Konkrete prosjekt som skal bevisstgjøre menighetens solidaritetsansvar, ble også nevnt. Muligens kan dette være en vei å gå når arbeidsfeltet kamp for rettferdighet blir så altomfattende og gjør at det er (...) *lett å føle seg liten og utilstrekkelig* (diakon).

Kamp for rettferdighet har kommet på dagsorden i diakonihverdagen. Det virker som dette kan ha vært en prosess, for nå etterspørres det mer materiell fra organisasjonene for å utføre konkrete handlingsalternativer (Hellgren). Her kan det se ut som om min hypotese avkreftes, dersom jeg tolker dette som at den nye, mer offensive diakoniforståelsen er integrert i diakonien. Men jeg vil gå mer i dybden på arbeidsfeltet og se det fra flere vinkler. Kan temaet vanskeligjøres av at man her beveger seg utenfor kirkens trygge rammer? *Dette er det feltet i diakoniplanen som tydeligst er politisk ladet og det gjør kanskje at mange diakoner/menigheter kvier seg for å ta tak i disse spørsmålene* (diakon).

5.2.2 Et felles anliggende

Hva innebærer kamp for rettferdighet for organisasjonene/institusjonene, og hvordan møter de denne utfordringen?

Jerpstad vektlegger gjensidigheten i alt arbeid. Samarbeidslandene og Norge er gjensidig avhengig av hverandre. Prosjektene må aldri bli objekter for veldedighet. Men man må informere om nord-sør-problematikken og utfordre mennesker til å se seg som del av en virkelighet der noen er rike fordi andre er fattige og motsatt. Sommerfeldt vinkler det samme temaet ved å snakke om myndiggjøring som et viktig arbeidsfelt.

Menigheter kan myndiggjøre mennesker som er fattige på materielle ressurser, men arbeid for global rettferdighet kan myndiggjøre mennesker som er fattige på gode gjerninger og handlingsalternativer (Sommerfeldt).

Å se kamp for rettferdighet fra denne vinkelen, mener jeg må framheves mye sterkere. Da kan man også (...) *med større frimodighet peke på den diakonale livsstil som noe positivt og forløsende i menneskets liv* (Nordstokke). Og det givende og engasjerende ved at; *Gud elsker oss også når vi går i bresjen for noe!* (Hellgren). Denne myndiggjøringen ser jeg også ligger i engasjementet som man får når man står nær mennesker i deres opplevelse. *Man skal tørre å bruke den boblende kraften og uredde snakke til både myndighetspersoner og makthavere* (Ruud).

Sommerfeldt understreker også at nestekjærligheten er uten grenser. I vår globaliserte verden er vi vevd sammen på godt og vondt og (...) *satt på spissen så finnes det ikke noe lokalsamfunn*. Dette perspektivet, selv om det er satt på spissen, mener jeg bør komme sterkere fram. Vi kan ikke delta i en kamp for rettferdighet dersom vi ikke ser på hverandre som en del av hverandres virkelighet. *Hvis du har kommet for å hjelpe meg, kan du reise hjem igjen. Men hvis du ser min kamp som del av din egen overlevelse, da kan vi kanskje jobbe sammen* (Sitat fra en aboriginsk kvinne I: Opheim:2010). Men til å nå dit i sitt engasjement, har nok de fleste menigheter et stykke vei å gå.

Jeg ser tydelig at de diakonale organisasjonene/institusjonene har sin strategi for å møte utfordringen i kamp for rettferdighet. Dette kan bunne i en vektlegging av troen på gjensidighetsprinsippet, på menneskeverdet, på handlingen og nestekjærligheten eller på Guds kraft og utrustning. Antagelig har organisasjonene alt dette med, men hvor de legger tyngdepunktet vil også få konsekvenser for handlingsalternativene og for de menneskene det gjelder. Vil mennesker som kjemper for sitt liv, oppleve mot til å leve, nye sjanser og muligheter, mer global rettferdighet, utrustning, kraft og mening? Og vil det frie mennesket som ikke er bundet av noe, se de mulighetene Gud har gitt til å være en neste og dermed et helere menneske? (Riksaasen Dahl 2011:11) (Nordstokke). Denne gjensidigheten mener jeg er en forutsetning for diakoni som kamp for rettferdighet. Ellers ville vi ende opp med veldedighet eller *en ren strukturell tenkning* (Sommerfeldt).

5.2.3. Profetisk og politisk

Slik det oppsummeres i LVF-konsultasjonen om profetisk diakoni, er det tydelig at diakonien er i det offentlige rom. (gjengitt s.10) Samtidig når diakonien er i det offentlige rom (...) *vil man være eksponert for offentlige reaksjoner og den offentlige debatt i det politiske rom* (Nordstokke). Kirken er altså utfordret av både Jesus og profetene til å leve midt i verden og kjempe for en mer rettferdig verden.

Blant lederne fant jeg ulike oppfatninger om begrepet profetisk diakoni var et brukbart begrep i vår kontekst. Men de fleste var enige i begrepets anliggende. Nordstokke understrekte også at (...) *diakonien må la seg utfordre av kallet til å ha en profetisk stemme*. Her ser jeg det egentlige anliggende; at diakonien minner om det Gud har sagt når det gjelder rettferdighet og alltid etterspør den profetiske kraft. Sommerfelt nevner ”the profetic mode” som noe positivt. Men alle lederne synes enige om at profetisk diakoni ikke kan institusjonaliseres eller oppnevnes.

Vil mandatet i det profetiske anliggende føre til en politisk diakoni? Helder Camara som var biskop i den katolske kirke i Brasil fra 1952 – 1985, skal ha sagt dette kjente utsagnet: *When I feed the poor, they call me a saint. When I ask why the poor have no food, they call me a communist* (Camara I: Mogensen 2010:4). Mange har erfart at det å engasjere seg i nødhjelp og sosial veldedighet kan gi en høy stjerne. Men når det pekes på økonomiske, sosiale og politiske strukturer som er undertrykkende og når man taler de marginalisertes sak eller støtter dem i å tale sin egne sak, da blir man ofte beskyldt for å drive med politikk (ibid). Men hvorfor skulle kirken være redd for beskyldninger så lenge man hevder den svakestes rett?

Hellgren sier at profetisk og politisk diakoni henger tett sammen. Skal derfor kirken også handle politisk? Det tradisjonelle lutherske syn har vært toregimentslæren. Henger denne læren fortsatt igjen samtidig som en urettferdig verden krever at kirken bryr seg?

5.2.4 ”Utenfor kirkens murer”

Muligens kan Bonhoeffers synspunkter være til hjelp for å kunne se mulighetene i utfordringen kamp for rettferdighet. Selv om Bonhoeffer har som sin grunnforståelse at myndighetene skal sørge for rettferdighet og at dette er deres oppgave, så hevder han at kirken må ha som sin oppgave å bry seg og stadig etterspørre om staten gjør rett og godt. Men ser

kirken og diakonien dette som sin oppgave i dag, eller gjemmer vi oss bak en noe foreldet toregimentslære? Mange av verdens ordninger fremmer urettferdighet og strider mot Guds vilje. Å være taus i forhold til dette vil også tale sitt tydelige språk.

Bonhoeffer hevder at når kirken handler politisk, er det for at staten kan leve opp til sitt ansvar. Slik jeg forstår hans resonnement, er hele verden kvalifisert for Guds omsorg, gjennom inkarnasjonen, Guds inntredelse i verden. Når Gud er nærværende i alt som lever, er ingenting uvedkommende for den kristne tro. Kirken må derfor være tilstede i verden som en følge av Guds tilstedeværelse i verden. Han hevder også at dersom vi tror at Gud er Gud, må han være en nærværende og medlidende Gud. Bonhoeffer tenker mer en sammenheng mellom stat og kirke enn et toregiment. Slik jeg ser det, ønsker han å løfte fram alle de menneskene som gjør det gode, de som utøver troens praksis, det som vi i vår sammenheng kaller kamp for rettferdighet. Selv hadde Bonhoeffer en radikal Jesusetterfølgelse og som konsekvens av dette, en radikal kamp mot et urettferdig og umenneskelig regime. Slik jeg forstår ham, kunne ikke det første utelukke det andre, men heller ikke det andre utelukke det første. Hans kraftsentrum var Jesu oppstandelses kraft, og her ser han også muligheter framfor begrensninger. Hans politiske engasjement er ikke bundet av noen myndighet og kan derfor ikke bli et redskap for partipolitikk. Partipolitikken er bundet av myndighetene og kan derfor heller ikke hevde å være en kristen politikk. Guds rettferdighet er derfor ikke bundet i noe politisk system. Kan Bonhoeffers anliggende være en tolkningsnøkkel også i dagens tenkning rundt politisk og profetisk diakoni? Har kirken i det hele tatt noe å frykte?

Kirken kan ikke leve i et vakuum. *Man bør i større grad flytte fra menighetskontorene og ut til folket* (Jerpstad). Dette ville i alle fall medføre at kirken levde et synligere og helt sikkert rikere liv ”utenfor kirkens murer” (Bonhoeffer 2000:21).

Å være profetisk betyr å forsvare rettferdigheten. Politikk handler om å fordele goder. Dette må henge sammen fordi Gud er interessert i hvordan samfunn struktureres, hvordan rikdom fordeles og hvordan mennesker behandler hverandre. Derfor når kirkens advocacy utover politikken. Dette samsvarer med Nilsson, slik han uttrykker kirkens advocacy. Hans poeng med at kirken skal være en tredjeinstans og ha en stedfortredende og forsonende rolle som fører den undertryktes sak som om det var sin egen, gjør at dette blir noe mer og noe annet enn politiske korrekte meninger (Nilsson 2010:49).

De samme synspunkter finner jeg igjen hos informantene i intervjuene. (...) *slik sett er vi partiske, fordi vi har vår lojalitet og solidaritet rettet mot svake og sårbare grupper* (Jerpstad). Her ser jeg at man også i dag er på linje med Bonhoeffer i hans ”etterfølgelse og motstand”.

5.3 Engasjement

Vår utfordring(..) er å være en kritisk røst til den vekstfilosofiske tankegang som hele det politiske liv er gjennomsyret av (Riksaasen Dahl 2011:10). Er det diakoni som stemme biskopen etterlyser? Hvordan kan i tilfelle dette få fram et engasjement for kamp for rettferdighet? Diakonene forteller at de blir mer engasjert enn utmattet av å tenke på diakoni som stemme og kamp for rettferdighet. Dette er et svært godt utgangspunkt, men hva er forståelsen av diakoni som stemme?

5.3.1 Stemme i diakonihverdagen

Det at kirken skal være en kritisk røst i samfunnet har lenge vært en strategiformulering uten at dette har vært noe sentralt tema i diakonisatsingen lokalt. I følge funnene i spørreundersøkelsen er det først og fremst den tradisjonelle stemmen som kommer fram i diakonihverdagen. Diakoner målbærer sitt budskap for en stor del blant eldre. Deres stemme blir lite formidlet gjennom media, men fortrinnsvis gjennom menighetsblad der tema er diakonale arrangement og diakonale temaer. Dette er ingen ny trend. Mer interessant er det å se at tiltak som å jobbe med å ”endre årsaker til fattigdom og urett”, står likt med ”inkluderende fellesskap” som viktigste tiltak for dem som får sitt menneskeverd krenket. Hensikten var ikke å sette disse tiltakene opp mot hverandre. Men jeg anser at diakoni som stemme får et sterkere uttrykk gjennom sistnevnte, og at dette kan tolkes som en synlig og hørbar utvikling.

Når det gjelder spørsmålet; hvordan kan kirken engasjere seg i rettferdig fordeling av verdens ressurser?, kommer den kritiske røst enda tydeligere fram. Tiltaket ”å konfrontere den individualistiske livsstil” blir høyt prioritert. Å konfrontere makthavere og kreve forandringer av urettferdige strukturer var det kun 3 av 17 diakoner som prioriterte høyest. Ord som

konfrontere og kreve synes ikke å appellere til diakonene. Kan man finne bedre veier for at stemmen kan bli hørt og budskapet nå ut? Å tenke dialog appellerer nok bedre. Et alternativ som ble foreslått var at man kan (...) *gå til maktthaverne og vinne dem over uten konfrontasjon(...), slik at de selv forandrer urettferdige strukturer og praksis* (diakon). Med de forskjellige svaralternativene ønsket jeg å få fram noe av det kjempende, dynamiske og profetiske i diakoni som kamp for rettferdighet. Her har jeg tydeligvis ikke truffet diakonene hjemme. For å få fram den profetiske diakoni, var et av svaralternativene: ”Være åpen for og formidle det Ånden taler”. Jeg valgte bevisst å ikke bruke ordet profetisk siden dette ordet var kontroversielt, men heller meningsinnholdet. Men dette har trolig ikke vært presist nok. Kun 1 diakon prioriterte dette først. *Å gjøre hva ånden vil, er vel ikke sidestilt med de to andre* (diakon).

Slik det kan se ut, er diakonien mest tradisjonell i sin form, og dette vil støtte opp om min hypotese. Men dette kan også ha sammenheng med at nye arbeidsfelt krever sin prosess og tid. Det at diakonene har begynt å tenke bredere om diakonien og ser nye måter å engasjere seg på, er spennende. Men derfra til å definere diakoni som stemme i det offentlige rom, synes å være et stykke vei å gå.

5.3.2 Stemme innad og utad.

Kan ny kunnskap føre til nye holdninger og nye tiltak i diakonihverdagen? Hva tenker lederne om diakoni som stemme?

Da jeg satte fokus på dette temaet i intervjuene, responderte alle med at diakoni var underkommunisert i forkynnelsen. Man etterlyste mer diakonifokus i søndagsprekener og at den teologiske begrunnelsen for diakoni fikk større plass. Nordstokke var inne på at man har vært så opptatt av å forkynne til rettferdiggjørelse og menneskets relasjon til Gud, at det har gått på bekostning av at evangeliet også skaper nye relasjoner til nesten og skaperverket. Han tror også at uroen for å forkynne til gode gjerninger kan henge sammen med at man kan bli tatt for å være antiluthersk, moralist eller stå for en kristelig jantelov. Denne vinklingen på diakoni som stemme, det å forkynne til diakoni, er det bred enighet om må få en større plass. *Det må forkynnes med myndighet og frimodighet om mulighetene som ligger i det diakonale engasjement* (Nordstokke).

Men hvordan skal diakoni som stemme bæres fram i det offentlige rom? Dette er lederne svært opptatt av. Sommerfeldt peker på at den stemmen må være mer enn å beskrive nød. Den skal også peke på ressurser og endringsmuligheter og rette seg mot alle som kan påvirke menneskers samfunnsforhold, både de med makt og myndighet, næringsliv, religiøse ledere og institusjoner. Media er helt sentralt og avgjørende for organisasjonene, både de tradisjonelle og de sosiale medier. For Kirkerådet kan det å fremme saker til Kirkemøtet med tydelige og modige uttalelser, være kirkens stemme inn i samfunnsdebatten. Ruud etterlyser journalistikk som videreutdanning for diakoner. Diakonien vil alltid være i det offentlige rom, men i dag er det lite fokus på dette med diakoni som stemme i diakoniutdanningen.

Kai Ingolf Johannessens innspill om hvordan entre det offentlige rom, kan komme godt med. Det nytter ikke å komme med et "kana'an-språk" eller gjøre seg til bedreviter. På den offentlige arena trenger man å lytte til andres argumenter og ha en villighet til å revurdere eget ståsted ut fra nyvunnen innsikt eller livets erfaringer (Johannessen 2011).

Innspillene fra lederne ga økt kunnskap om begrepet diakoni som stemme. Jeg ser at man trenger den teologiske begrunnelsen og refleksjonen og den diakonale bevisstheten. Likevel sies det at kirken i dag har et språkproblem. Man balanserer mellom en åndelig uttrykksmåte som skal kommunisere innad og en annen ordbruk som skal kommunisere til politikere og samfunn. Temaene som omtales kan derfor bli for vage og for lite konkrete (Hagen Agøy 20004:106). Jeg ser at som kirke og menighet trenger man å øve seg både i tydelighet og mot. Sommerfelt påstår at dersom man kristeliggjør budskapet kan man også utydeliggjøre og ufarliggjøre det. Jeg ser her at han har et poeng, for et budskap som man ikke forstår, vil heller ikke angå en. Og når den "*diakonale Norges røst*" etterlyses i *velferdsstaten* (Simmones I: Sommerfeldt intervju), kan ikke kirken skygge unna. Om man ikke har en videreutdanning i journalistikk, så er det kanskje viktigere og mer diakonalt å ha en strategi for virksomheten i det offentlige rom og mediehåndteringen. Jeg ser en stor utfordring i at diakoni må forkynnes med frimodighet og myndighet. Men også at det er viktigere at stemmen når fram enn hvem som målbærer den.

5.3.3 Stemme som verdiytring

Angell peker på kirkens funksjon som samfunnskritiker og verdivokter (Angell 2009:224). Men er denne funksjonen noe mer enn å ytre seg med ord i det offentlige rom? Angell presenterer Kramers fire funksjoner som omhandler det å være verdivokter og kritisk røst (gjengitt s.27). Når man ser tilbake på kirke- og diakonihistorien, kan man lett gjenkjenne disse funksjonene. Samtidig mener jeg modellen har noe å bidra med i dag. Dersom man er opptatt av å være verdivokter og interesseforsvarer med en kritisk røst i det offentlige rom, så minner modellen om at det å utføre velferdsarbeid og diakonale handlinger også kan ha en politisk funksjon. Når diakonen samhandler med asylsøkere, mennesker med funksjonshemming eller mennesker som er avhengig av rus, så er dette verdiytringer i det offentlige rom.

Nordstokke hevder at diakoni som stemme like gjerne kan være å ”gi mikrofonen til noen”. Her peker han på et viktig moment. For dersom man definerer seg som å være stemme for de stemmeløse, så definerer man samtidig en gruppe som jo har stemme til å være stemmeløse (Nordstokke). Da må man heller spørre hva slags mekanismer i samfunnet som gjør at noen ikke kommer til ordet, altså jobbe for å endre årsaker. Dette ser jeg som en del av det å myndiggjøre. Det handler ikke om å fraskrive seg ansvar, men om å løfte fram sine medmennesker. Det handler også om verdiytringer. Dersom samfunnet oppfatter at kirken ”gir mikrofonen til” marginaliserte grupper og enkeltmennesker, vil dette være en sterk stemme på den offentlige arena. Men jeg ser at stemme som verdiytring ikke handler om det ene eller det andre, men at handling og ord er vevd sammen. Man kan skille i form som Angell sier, men ikke i funksjon (Angell 2009:217).

5.3.4 Engasjementets kostnad

Å vera røyst er krevjande (Angell 2009:225). Denne uttalelsen henviser til det å bruke og håndtere media på en god og bevisst måte. Hellgren peker også på noe av det samme. *Som diakon i menighet er man sårbar i forhold til pressgrupper i medie verden* (Hellgren). Men selv om dette vil være krevende, ser jeg en enda større utfordring i at det også vil koste offervilje å engasjere seg i kamp for rettferdighet.

Jerpstad trekker fram at man alltid må våge å tale de fattiges sak også overfor myndigheter, og at det å være stemme krever mot. *Dersom man utfordrer makt vil man også flytte makt og ingen vil vel gi fra seg makt frivillig* (Jerpstad). Det vil koste å stå på de undertrykte side og det kan få konsekvenser, slik han selv opplevde da han og familien ble drapstruet. Denne siden av det å være stemme ser jeg ikke så ofte omtalt. Men slik jeg ser det, trengs denne vinklingen for å balansere de store ordene. Er vi villige til å flytte makt? Det kan medføre å gi støtte til dem som vil gjennomføre en mer rettferdig politikk for de svakeste på bekostning av egne fordeler. Og det kan bety at vi må ta et oppgjør med likegyldigheten og med det vi helst vil være blinde for, fordi det er for ubehagelig å innse at vi er en del av et urettferdig system. Diakonien kan etterlyse mer mot, offervilje og forpliktelse i kirken og konfrontere den individualistiske livsstil, men da må man samtidig være villig til å gå inn i dette selv. *Misjonsalliansen ønsker å være endringsvillig og nytenkende og hele tiden modig stole på Guds ledelse* (Jerpstad). Dette mener jeg menighetsdiakonien kan lære av. Diakoni som stemme eller kritisk røst vil også føre med seg kostnader og konsekvenser, men jeg vil hevde at desto mer troverdig vil diakonien og kirken framstå.

5.4. Inspirasjon

Jeg ønsket gjennom dybdeintervjuene å få innspill til inspirasjon. Men hvor henter diakonene inspirasjonen fra?

Opplever du at andre i staben har et engasjement for kamp for rettferdighet? *Ja i navnet men ikke i gavnet*, svarer en diakon. *Positivitet og velvilje, ja ... men engasjement nei*, svarer en annen. Andre uttaler at det er lett å føle seg liten og utilstrekkelig og at diakonen ikke kan klare alt. Diakonien blir stadig oppfordret til å samarbeide med alle mennesker av ”god vilje”. Men er dette også lettere sagt enn gjort, når diakoni i blant kan oppleves som ”all god gjerning” som gjennom en menighetsdiakon skal organiseres gjennom ”all god vilje”.

5.4.1 Samhandling med mennesker av ”god vilje”

Kirkens diakonale oppdrag er rammen og utgangspunktet for diakonens tjeneste, heter det i ”Yrkesetiske retningslinjer” (gjengitt s.31). Med dette er rammebetingelsene lagt. Men den

teologiske grunnforståelsen forutsetter at diakonien ikke kan være ekskluderende verken i sin selvforståelse eller i sin praksis. Da ville en jo samtidig si at ikke alle mennesker var likeverdige. Som en konsekvens vil derfor diakonal virksomhet søke å samarbeide med mennesker av ”god vilje”, uten å oppgi sin egenart. Her er jeg enig med Riksaasen Dahl i at dette må innebære samarbeid med mennesker av annen tro, så sant deres praksis ikke går på akkord med menneskerettigheter og demokrati (Riksaasen Dahl 2011:13). Har man en grunnleggende respekt for alle menneskers verdighet og en overbevisning om at Gud har utrustet alle mennesker med evner til å gjøre gode gjerninger, kan man gå inn i samhandling uten noen skjult agenda og uten å bli verdinøytral. Respekten for det andre mennesket og dets integritet ville bli sterkt redusert dersom man gjorde diakoni til et redskap for evangelisering. Diakoni er villet av Gud og har derfor betydning i seg selv. Men det er en annen side ved dette som kanskje ikke kommer like sterkt fram i vår tid. For den samme respekt for den andre, må innebære at mennesket fritt kan velge og kirken fritt kan invitere til liv i tro og praksis (LVF 2010).

5.4.2 Samhandling på flere plan

I diakonihverdagen er det lang tradisjon for å samarbeide med andre aktører, men fortrinnsvis med andre kirkelige diakonale aktører. *Hver måned kan vi se om Kirkens Nødhjelps oppgave kan passe inne i vår menighet* (diakon). Det er tydelig at det er mye materiell å hente inspirasjon fra. De fleste av diakonene har også et samarbeid med Kirkens Nødhjelp. I strategiformuleringer for den lokale diakoni står det at man skal styrke samarbeidet med nasjonale samarbeidspartnere gjennom en bred involvering av hele menigheten (Angell og Kristoffersen 2004:15). Her ligger nok ennå et stort samhandlingspotensial. Funnene i spørreundersøkelsen tyder på at diakonen drar lasset og står på mye alene i råd og utvalg. Man kan spørre om dette er et feil spor. Trenger diakonene å se mer mulighetene og ikke bare utfordringene i brobyggerprinsipp, nettverkstenking, dagens kommunikasjonsmuligheter og stabssamarbeid?

Utfordringene er som tidligere nevnt store. En ”liten” diakon kan ikke gjøre alt, og det ville også være fullstendig feilslått for kirken. Oppgavene strekker seg langt utover det lokalmenigheten er i stand til å gå inn i. Skal man da tenke samarbeid eller skal man lukke øynene? Kan man lære av ”Samarbeidsreformen”? *Å bygge allianser er å bygge sivil samfunn*

og styrke lokalsamfunn i møte med urettfredighet og menneskelig nød (LVF2010:90). Er dette en vei å gå, og bør kirken komme mer på banen og smi mens ”samhandlingsreform-jernet” er varmt? Kan kirken gjennom dette komme mer fram med sin kompetanse og dyktighet? Slik jeg ser det, har i all fall kirken et ansvar for å samhandle skal man være tro mot sitt oppdrag.

Kamp for rettferdighet har ingen ende som arbeidsfelt. Hva tenker ledere om samhandling og er de kirkelige aktørene avhengig av hverandre? Har vi mer å lære av hverandre?

Nordstokke er opptatt av ordet ”Conectivity”, det å ha tilknytting til andre. *Så lenge en handling står veldig isolert alene, så vil den alltid risikere å ikke være bærekraftig. Men knyttes den sammen i et nettverk vil den ha større bærekraft.* Nordstokke hevder videre at kirken har mistet noe av kraften fordi den ikke har klart å knytte brede nok bånd til hele mangfoldet av aktører som kan stå sammen med diakonien. Ut fra nettverkstenking kan man ikke klare å endre samfunn alene, men bare hvis man klarer å mobilisere til nettverk og samhandling. Kirken må også få øynene opp for å se alle dem som i lokalsamfunnet har et engasjement for rettferdighet. Kanskje er det diakoniens plikt å være med å løfte deres engasjement fram?

Jerpstad mener det er bekymringsfullt at norske menigheter ofte vil klarer seg selv. Når man ikke lenger har behov for noen å lene seg til, definerer man seg selv ut av fellesskapet. I Sør er de mye mer avhengig av hverandre og definerer seg selv ut fra denne avhengigheten. Å definere seg som del av en verdensvid kirke, må være utgangspunktet for alt samarbeid. Og her har Nord mest å lære av Sør, hevder han. Det samme er Ruud inne på. Skal man kunne samhandle, må man ikke bli suveren i sitt eget, men ha lydhørhet for andre. Kirkens Nødhjelp fokuserer på brobyggerprinsippet. De er avhengig av menighetene, men ønsker samtidig å være en ressurs og utforme handlingsalternativer slik at menighetsdiakonien kan ”hvile” i at dette hele tiden tilbys av Kirkens Nødhjelp. Dialog og møteplasser, eierforhold og responsvindu er begreper som kommer fram i intervjuene når det gjelder samhandling.

Innspillene her ser jeg plasserer diakonien i verden og samtidig i en verdensvid kirke. Men slik jeg tolker utsagnene, er faren at lokalmenigheten kan bli så suveren i seg selv at den ikke trenger andre støttespillere. Har man ikke bruk for noen å definere seg sammen med eller noen å lene seg til, hvordan kan man da bli en brobygger? Jeg tror at menigheten og diakonien må innse sin avhengighet av fellesskapet utover sitt eget og være mer lydhør og våken for alle

gode krefter som finns. Kan diakonien bare ”hvile” i det som organisasjoner tilbyr av handlingsalternativer? På den ene siden kan det bli noe passivt, men på den andre side ligger det her en mulighet til å se kamp for rettferdigheten som et felles anliggende. Og dersom man klarer å rotfeste dette i det ”*lokale*”(Nordstokke), tror jeg man vil stå enda sterkere i denne kampen.

5.4.4 Samhandling – tankekors eller nøkkelbegrep

I utgangspunktet er dette med samhandling et tankekors. Diakonien har fått en ny ønsket retning der kamp for rettferdighet er et av satsingsområdene. I noen menigheter er det en diakon og i andre et diakoniutvalg. Mye tradisjonelt nestekjærlighets- og fellesskapsbyggende arbeid kommer i første rekke. Hvordan er det i det hele tatt mulig å tenke planarbeid, mål og tiltak i forhold til et stort arbeidsfelt som kan romme det meste? Jeg ser at samhandling kan være nøkkelbegrepet. En diakon kan ikke skape endring alene. Men hvordan utnytte det potensialet som ligger i føringene for samhandlingsreformen? Slik jeg ser det, ligger det her muligheter til arbeidsfordeling, der man utfyller hverandre og anerkjenner hverandres kompetanse. Et eksempel kan være Fasteaksjonen. Menighetsdiakonien kan faktisk ”hvile” i at Kirkens Nødhjelp kan dette best. For etter min mening fortjener arbeidsfeltet kamp for rettferdighet det beste av profesjonelt arbeid og kvalitetssikring. Det kan være lett for menighetsdiakonien å trekke seg i utgangspunktet og tenke at her trengs en ekspertise som vi ikke har. Men så lenge det finnes behov, og det vil det alltid finnes, bør dette engasjere menigheten. Også for menighetens egen del. Jeg vil påstå at denne siden av engasjementet har vært løftet for lite fram. Gjensidighetsprinsippet vil tydeliggjøres ved at *arbeid for global rettferdighet også kan myndiggjøre mennesker som er fattige på gode gjerninger og handlingsalternativ* (Sommerfeldt) Når dette prinsippet blir framsatt, kan det ofte ha noe urealistisk over seg, fordi man er så smertelig klar over asymmetrien. Sommerfeldts presisering gir dette et annet perspektiv.

Det er også noe grunnleggende diakonalt i anerkjennelsen av at alle kan noe. Da jeg startet arbeidet med denne masteroppgaven, hadde jeg en formening om at jeg ville gå til ”ekspertisen”, det vil si lederne for de diakonale organisasjonene/ institusjonene, for å innhente kunnskap til inspirasjon i diakonihverdagen. Jeg møtte et stort engasjement og bevisste refleksjoner. Men jeg har også blitt klar over at: *Det er når kunnskap deles at fellesskapet styrkes og gis kraft til å møte krevende utfordringer* (Nordstokke 2009:81).

Derfor er ikke ekspertenes kunnskap enestående eller avgjørende for viktige endringsprosesser, men det vi sammen er, mer enn det noen kan (ibid). Dette tankekorset vil jeg ta med tilbake til diakonihverdagen.

6. Konklusjon

”How to talk the walk?” Med dette utgangspunkt ønsket jeg å vektlegge diakoni som stemme. Jeg ville få fram refleksjoner om dette og da særlig i forhold til arbeidsfeltet kamp for rettferdighet. Forståelsen av diakonitjenesten har endret seg fra ydmyk tjeneste til en betrodd viktig oppgave. Jeg ville finne ut om dette hadde ført til endrede uttrykksformer. Fra mitt ståsted i diakonalt arbeid, opplevde jeg en ubalanse mellom den tradisjonelle diakoni og diakoniens nye arbeidsfelt. Jeg satte derfor fram hypotesen: *Diakoner i menighet lever i spenningen mellom den tradisjonelle diakoniforståelsen og den nye, mer offensive diakonidefinisjonen.*

Denne hypotesen har jeg ikke kunne bekrefte eller avkrefte. Funnene fra spørreundersøkelsen viser at tradisjonell diakoni, som jeg har definert som omsorgs- og nestekjærlighetsrelatert arbeid og fellesskapsbyggende arbeid, skårer høyest når det gjelder tidsbruk og opplevelse av viktighet. Men derfra kan jeg ikke trekke en konklusjon om at dette er et spenningsfelt. Jeg heller til å avkrefte hypotesen. Selv om diakonene gir første prioritet til tradisjonell diakoni, vil den grunnleggende nestekjærligheten også være basis i den nye mer offensive diakonidefinisjonen. Når det gjelder begrepet diakoni som stemme, er dette flertydig. I det offentlige rom er det lite som tyder på at denne funksjonen er sterkt til stede i diakonihverdagen. Men fordi spørsmålene var for lite presise på dette området, kan jeg ikke dra noen slutning. Funnene mine viser at kamp for rettferdighet er et arbeidsfelt som engasjerer diakonene og som mange ønsker å opp-prioritere. Dette kan tyde på at den nye diakonidefinisjonen er en integrert del av diakoniforståelsen. Men om diakonene finner forståelse, vilje og samarbeidspartnere til å prioritere tiltak relatert til arbeidsfeltet er her et åpent spørsmål.

Hva slags refleksjoner finner man blant diakoner i menighet og blant ledere for diakonale organisasjoner/ institusjoner i forhold til diakoni som stemme og kamp for rettferdighet? På hvilken måte kan man inspirere og utfordre hverandre på dette feltet?

Menighetsdiakonien og de diakonale organisasjonene/ institusjonene må se at man har et felles anliggende i kampen for rettferdighet. Utfordringen ligger i et felles oppdrag fordi vi er en del av den samme kirken. Arbeid for global rettferdighet og det å myndiggjøre mennesker som er krenket eller lever med undertrykkelse og urettferdighet, er sentralt både i menighetens

diakonale arbeid og i organisasjonene. Arbeidsformene kan være forskjellige, men diakonien vil alltid være i det offentlige rom. Derfor kan vi kanskje innføre begrepet: ”Norges diakonale røst”, og øve oss i at dette også er en del av diakonien. Diakoni som stemme kan ha ulik form. Å se på denne funksjonen som verdiytring, kan virke mer riktig for diakonien. Verdiytringer i det offentlige rom bæres av både ord og handling. ”To walk the talk” eller ”to talk the walk”, er vevd tett sammen. Man kan skille i form, men ikke i funksjon (Angell 2009).

Vårt velferdssamfunn har hatt nestekjærlighetstanken som basis, men dette er ikke uten videre gitt i en ny tid (Riksaasen Dahl 2011:9). Mer enn noen gang er diakonal forkynnelse med en teologisk begrunnelse viktig. Mennesker må forstå hvorfor man skal bry seg, og hvorfor man skal delta i kampen for rettferdighet. Diakoni som stemme er også å forkynne til diakoni. Den kristne rettferdighetskampen har en egenart. Denne kampen bærer løfte om fremtid og håp med seg. Men dersom man lever som om man var alene i denne verden og at alle andres ressurser er til for en selv, da trenger man noen som påpeker urett (Nordstokke). Hvem skulle gjøre det om ikke kirken og diakonien så sitt ansvar?

Som del av samme kirke med et felles anliggende bør kirken, etter min mening, tenke stort om sitt potensial. Men det å kjempe for mennesker som får sitt menneskeverd krenket og en rettferdig fordeling av verdens ressurser, vil også måtte koste. Det vil innebære å flytte makt, stå for upopulære tiltak og påvirke politisk. Da kan det skje at kirken blir både latterliggjort og usynliggjort. Kirken trenger mot, offervilje og forpliktende handlekraft. Det bør gjøre en forskjell at det fremdeles finnes en kristen kirke i landet vårt, som kan tale og kjempe for rettferdighet med profetisk kraft.

Det diakonale oppdraget er stort, og diakonien trenger å se muligheter i brobyggerprinsipp, nettverkstenking, samhandling og kommunikasjonsmuligheter. Å ha en bindeleddsfunksjon mellom kirke og samfunn ser jeg som en grunnleggende oppgave for diakonien. Da trenger diakonen å se seg selv som del av en kirke som står sammen i engasjementet. Men man trenger også å knytte bånd til alle som kan stå sammen med diakonien. Det er en fare dersom kirken blir for suveren i seg selv og ikke trenger støttespillere. Kirken har et ansvar for å mobilisere til nettverk og samhandle. Og dersom diakonien skal være tro mot sitt oppdrag, vil arbeidsfordeling være nødvendig, og anerkjennelse av hverandres kompetanse og det vi sammen er.

Dette studiet har gitt meg mye erfaring og kunnskap. Men det viktigste er at denne erfarings- og kunnskapskapitalen er blitt delt villig. Dersom vi ser på dette som et felleseie, har vi alltid lærdom å hente og samtidig inspirasjon og utfordringer å få og gi.

Temaet i masteroppgaven har vært svært vidt. Dette var likevel et bevisst valg, fordi arbeidsfeltet kamp for rettferdighet og diakonien i seg selv er så altomfattende. Jeg ønsket å spisse temaet med et fokus på diakoni som stemme og samhandling samt refleksjoner fra diakoner i menighet og fra ledere i diakonale organisasjoner/ institusjoner. Studiet har pekt på noen faktorer, og dette kan føre til økt bevissthet om den diakonale kamp for rettferdighet og potensialet som ligger i diakoni som stemme og diakoni som samhandling.

Rapport 2004 hadde et prosessmål om at arbeidet med spørreundersøkelsen ville bli en prosess til refleksjon og (kanskje) ny praksis (Angell og Kristoffersen: 2004: 21). Om dette ble nådd er usikkert. Men bevissthet og kunnskap om et tema kan føre til nye holdninger og handlinger. I forhold denne masteroppgaven, er håpet at refleksjonene vil gjøre diakonien mindre bunden av det tradisjonelle og mer opptatt av utfordringene i livet her og nå.. Her oppfordres det til videre forskning.

Litteraturliste

Angell, Olav Helge og Anne Schanche Kristoffersen, (2004). *Diakoni og frivillig engasjement i menighetene. Menighetsdiakonien i Tunsberg bispedømme. Rapport 2004*. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole

Angell, Olav Helge (2009). Diakoni som røyst? Diakonien i velferdsstaten, I: *Diakoni- en kritisk lesebok*. Johannessen, K.I., Jordheim, K. og Karlsrud Korslien, K.(red.). Trondheim: Tapir, s.215-229

Bonhoeffer, Dietrich (2000). *Motstand og hengivelse*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Bonhoeffer, Dietrich (2010). *Etterfølgelse*. Oslo: Luther Forlag

Det Norske Bibelselskap (1978). *Bibelen*

Diakonforbundet(1993). *Yrkesetiske retningslinjer for diakoner*.

http://www.diakonforbundet.no/attachments/Yrkesetiske_retningslinjer_for_Diakoner_vedtatt_1993.doc (lest 09.05.11)

Dietrich, Stephanie (2009). Diakonitjenesten i Den norske kirke i et økumenisk perspektiv, I: *Diakoni- en kritisk lesebok*. Johannessen, K.I.; Jordheim, K.; Karlsrud Korslien, K.(red.). Trondheim: Tapir, s.45- 65

Hagen Agøy, Berit (2004). *Mens vi venter på oppbruddet*. I: *Mennesker kjemper for livet*. Fretheim, K.(red.). Oslo: Verbum, s. 98 - 112

Haugen, Hans Morten (2004). Den norske kirke og mennesker som kjemper for livet. I: *Mennesker kjemper for livet. Menneskeverd og menneskerettigheter i en globalisert verden*. Fretheim, K (red.). Verbum, s.16-29

Haugen, Hans Morten (2008). *Makt, rett og livsvilkår. Innføring i internasjonale og globale studier*. Bergen: Fagbokforlaget.

Haugen, Hans Morten (2011). Internasjonal diakoni: Det handler om rettferdighet. I: *Diakonen – kall og profesjon*. Dietrich, S, Karlsrud Korslien, K og Nordstokke, K.(red.). Trondheim: Tapir, s. 221 – 231

Johannessen, Asbjørn, Per Arne Tufte og Line Christoffersen (2010). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag. 4.utg.

Johannessen, Kai Ingolf (2009). Rettferd som bryr seg. I: *Diakoni- en kritisk lesebok*. Johannessen, K.I., Jordheim, K og Karlsrud Korslien, K. Trondheim: Tapir, s.119- 139

Johannessen, Kai Ingolf (2011). Etiske utfordringer. I: *Diakonen – kall og profesjon*. Dietrich, S, Karlsrud Korslien, K og Nordstokke, K (red.). Trondheim: Tapir, s. 205 - 219.

Jordheim, Kari (2009). Plan for diakoni i den norske kirke – en presentasjon. I: *Diakoni- en kritisk lesebok*. Johannessen, K.I., Jordheim, K og Karlsruud Korslien, K.(red.) Trondheim: Tapir, s. 13-27

Jordheim, Kari og Kari Karlsruud Korslien (2010). *Diakoni og samhandling. Diakonifaglige innspill til Samhandlingsreformen*. Oslo: Diakonhjemmet Høyskole

Kirkemøtet, KM 8.1.1/04 (2004). *Diakontjenesten*. Protokollat BM 32/04

Kirkerådet (1988/1997). *Plan for diakoni i*. Oslo.

Kirkerådet, Mellomkirkeligråd, Samisk kirkeråd (2007). *Utkast til Plan for diakoni i Den norske kirke.doc*. KR 25/07:5

Kirkerådet (2008). *Plan for diakoni i Den norske kirke*. Oslo

KISP, Komiteen for internasjonale spørsmål under Mellomkirkelig råd for Den norske kirke (2007). *Kirken og den økonomiske globaliseringen*. Oslo.

Kjær Nielsen, Helge (2003). *Han elskede os først. Om den bibelske begrundelse for diakoni*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.2.oplag.

Lodberg, Peter (2009). *Kirke med politisk budskap*. Ichthys, nr. 2, s. 17-28:
www.teologi.dk/fileadmin/DTTK/DTTK_2009_02.pdf (lest 27.jan.2011)

LVF. Det lutherske verdensforbund (norsk oversettelse 2010). *Diakoni i kontekst: Forvandling, forsoning, myndiggjøring*. Sveits

Mogensen, Mogens S.(2010). Forord I: *Mund og mæle til marginaliserede - Advocacy i kirke og mission*. Frederiksberg: Dansk Missionsråd, s.4-6

Nilsson, Jan (2010). Den bibelske baggrund for fortalervirksomhed. I: *Mund og mæle til marginaliserede - Advocacy i kirke og mission*. Mogensen, Mogens S. (red.). Frederiksberg: Dansk Missionsråd. s.45-52

Nordstokke, Kjell (2009). *Internasjonal diakoni*. I: *Diakoni- en kritisk lesebok*. Johannessen, K.I.; Jordheim, K.; Karlsruud Korslien, K. (red.). Trondheim: Tapir

Opheim, Marianne (2010). *Menneskerettigheter og Rettighetsbasert bistand*. Kurs for Bistandsskolen Oslo, 14.november 2010.
<http://www.bistandstorget.no/newsread/ReadImage.aspx?DOCID=513&QUALITY...>
(lest 27.11.2010)

Pors, Kirstine Kaaber (2010). Advocacy – hva, hvorfor og for hvem? Dansk Missionsråds Udviklingsafdelings advocacy-polik. I: *Mund og mæle til marginaliserede - A advocacy i kirke og mission*. Mogensen, Mogens S. (red.) Frederiksberg: Dansk Missionsråd, s.4-28

Repstad, Pål (2007) *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget .4.utg.

Riksaasen Dahl, Laila (2011). *Å tilhøre kirken. En hilsen til Tunsberg bispedømme*. Tønsberg: Tunsberg biskop.

Sommerfeldt, Atle (2008). Forsoningens tjeneste- i møte med menneskeskapte klimaendringer. I: *Av jord er du kommet*. Kirkens Nødhjelp

St.meld. nr 47 (2008-2009) *Samhandlingsreformen Rett behandling – på rett sted – til rett tid*.

Aadland, Einar (2009). Diakonikritikk og kritisk diakoni. I: *Kan institusjoner elske?* Aadland, E (red.). Oslo: Akribe, s.50-65.

Vedlegg

Vedlegg I

Spørreskjema til diakoner i Tunsberg bispedømme.

(PS! I rangeringen behøver du ikke bruke alle tallene, hvis noe er uaktuelt)

1. Hvor lenge har du jobbet som diakon?
2. Var du eller din menighet med i spørreundersøkelsen om diakonalt arbeid i Tunsberg bispedømme i 2004 (Angell, Kristoffersen)?
3. Hva forstår du med begrepet "Kamp for rettferdighet"? (Skriv kort).
4. Hvilket arbeidsfelt bruker du som diakon mest tid på? (Ranger med tallene 1-4 (5). 1-tallet på mest tid)
 - a. Omsorgs- og nestekjærlighetsrelatert arbeid
 - b. Fellesskapsbyggende arbeid
 - c. Miljøspørsmål og vern om skaperverket
 - d. Kamp for rettferdighet
 - e. Annet (hva?)
5. Hvilket arbeidsfelt er det viktigste for deg? (Ranger med tallene 1-4 (5). 1-tallet på viktigst)
 - a. Omsorgs- og nestekjærlighetsrelatert arbeid
 - b. Fellesskapsbyggende arbeid
 - c. Miljøspørsmål og vern om skaperverket
 - d. Kamp for rettferdighet
 - e. Annet (hvilke?)

6. Hvem gjør de nødvendige prioriteringene innen det diakonale arbeidet i menigheten?
(Ranger med tallene 1-4 (5). 1-tallet på den/det som gjør mest)
- a. Diakonen
 - b. Diakoniutvalg
 - c. Menighetsråd
 - d. Stab
 - e. Andre (hvem?)
7. Opplever du stor enighet om prioriteringene? (kryss av).
- a/ Ja b/ Nei c/ Ingen diskusjon.
8. Samsvarer ditt syn på diakoni med ”Plan for diakoni. 2008”? Begrunn svaret.
9. Har dere lokale diakoniplaner i menighetene? (kryss av).
- a/ Ja b/ Nei c/ I noen d/ Er under arbeid
10. Dersom dere har lokal plan, har dere tiltak under ”Kamp for rettferdighet”? Kort hvilke?
11. Hvordan kan kirken stå opp for dem som får sitt menneskeverd krenket? (Ranger med tallene 1-3 (4). 1-tallet på det du synes er viktigst).
- a. Drive offentlig påvirkningsarbeid.
 - b. Inkluderende fellesskap og sjelesorg.
 - c. Jobbe for å endre årsaker til fattigdom og urett.
 - d. Annet.. (hva?)

12. Hvordan kan kirken engasjere seg i rettferdig fordeling av verdens ressurser? (Ranger med tallene 1-3 (4). 1-tallet på det du synes er viktigst)

- a. Konfrontere makthavere og kreve forandring av urettfædige strukturer og praksis.
- b. Konfrontere den individualistiske livsstil.
- c. Være åpen for og formidle det Ånden taler.
- d. Annet. (hva?)

13. I hvilke media uttaler du deg som diakon? (Ranger med tallene 1-3 (4). 1-tallet på det du gjør mest)

- a. Menighetsblad.
- b. Hjemmeside (internett).
- c. Lokalavis.
- d. Annet (hva?).

14. Hva uttaler du deg om? (Ranger med tallene 1-3 (4). 1-tallet på det du gjør mest)

- a. Diakonale arrangement.
- b. Diakonale temaer som du brenner for.
- c. Aktuelle saker.
- d. Annet (hva?).

15. Hvor ofte forkynner du om/ til diakoni? (kryss av).

- a/ 1-2 ganger i året. b/ ca 1 gang i måneden. c/ ca 1 gang i uka..
d/ annet (hvor ofte?).

16. I hva slags fora /for hvem forkynner du. (Ranger med tallene 1-4 (5). 1-tallet på det du gjør mest)

- a. Eldre.
- b. Konfirmanter.
- c. Midt i livet.
- d. Sammensatte grupper.
- e. Annet (hvilke/for hvem?).

17. Opplever du at andre i staben har et engasjement i ”kamp for rettferdighet”? I tilfelle ja, hvilken stillingskategori har de?
18. På en skala fra 1 til 10, hvor 1 er: jeg blir utmattet av å tenke på diakoni som ”stemme” og ”kamp for rettferdighet” og 10 er: jeg blir engasjert av å tenke på det. Hvor står du? (skriv et tall).
19. Finnes det organisasjoner eller institusjoner som dere samarbeider med i ”kamp for rettferdighet”? I tilfelle ja, hvilke?

Vedlegg II

Intervjuguide:

1. Hvordan vil din organisasjon definere ordet diakoni?
2. Hva er diakoniens viktigste budskap, som dere ønsker å formidle?
3. Hvordan ser dere på sammenhengen mellom det å ”drive diakonal virksomhet” og forkynne diakoni?

”Kamp for rettferdighet” er ett av de fire hovedpunktene som uttrykker en ønsket retning for diakonien i årene framover. Den nye planen setter også større fokus på det å være talsmann for ”de stemmeløse”.

4. Hva betyr det for denne organisasjonen å engasjere seg i rettferdig fordeling av ressurser?
5. Hva betyr det for denne organisasjonen å stå opp for mennesker som får sitt menneskeverd krenket?
6. Hva tenker dere om det å være en ”stemme”?
7. Hva tenker dere om bruken av media for å nå ut med det diakonale budskap?
8. Hva legger dere i begrepet ”profetisk diakoni” og burde vi bruke det mer?
9. Har diakonale organisasjon og menigheter mer å lære av hverandre?
10. Hva ville du ha sagt til en norsk menighet om diakoni neste søndag?/ hvordan ville dere ha inspirert og utfordret menighetsdiakonien?